

SUOMEN MARKKINAVALVONTASTRATEGIA

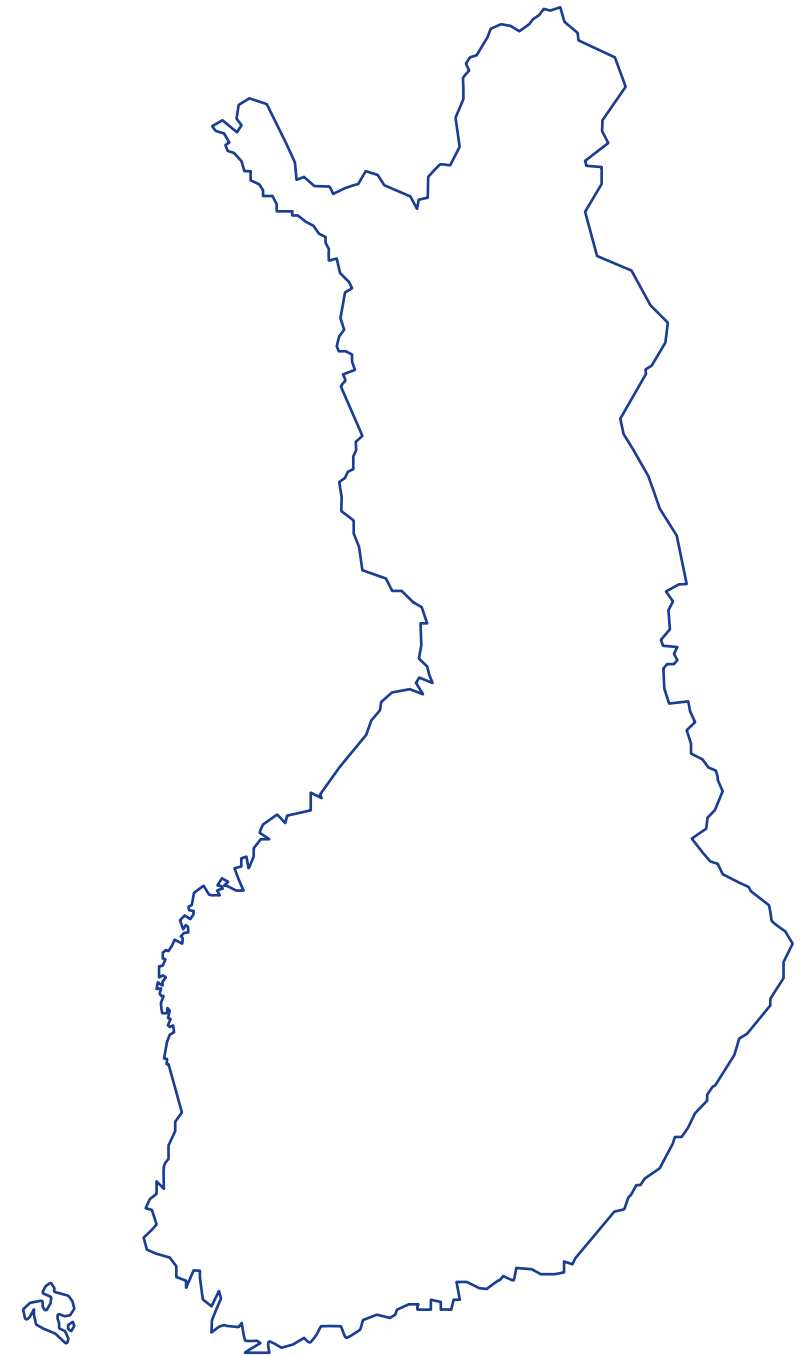
2026–2029

Sisällysluettelo

Johdanto.....	4
1. Markkina- valvonnan toimintaympäristö ja muutostekijät	7
2. Markkina- valvonnan visio, missio ja arvot	15
3. Painopistealueet ja strategiset valinnat	17
4. Strategian seuranta ja arviointi	24
Liite 1 – Markkina- valvonta Suomessa	25
Liite 2 – Asetuksen (EU) 2024/1781 66 artiklan mukainen osio suunnitelluista markkina- valvontatoimista	40
Liite 3 – Tuotesektorit	42
Liite 4 – Markkina- valvontaviranomaisten yhteystiedot	47

Johdanto

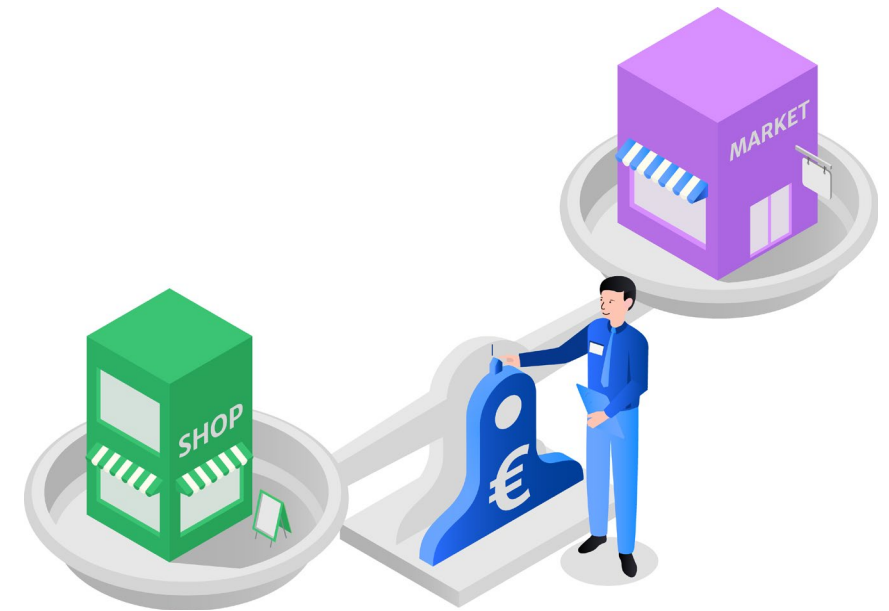
Markkina- ja tuoteturvallisuuden tarkoituksena on viranomais- ja tuoteturvallisuuden varmistaminen, jolla pyritään varmistamaan, että markkinoille saatettavat tuotteet täyttävät niitä koskevat EU:n ja kansallisen lainsäädännön vaatimukset. Näihin vaatimuksiin sisältyvät muun muassa markkina- ja tuoteturvallisuuden vaatimustenmukaisuudesta annettu asetus (EU) 2019/1020¹ (jäljempänä markkina- ja tuoteturvallisuusasetus), yleisestä tuoteturvallisuudesta annettu asetus (EU) 2023/988² (jäljempänä yleinen tuoteturvallisuusasetus, GPSR), EU:n yhdenmukaistamislainsäädäntö sekä kansalliset säädökset, jotka koskevat tuotteiden turvallisuutta, vaatimustenmukaisuutta ja muita yleisen edun suojeluun liittyviä näkökohtia. Markkina- ja tuoteturvallisuutta toteuttavat kansalliset viranomaiset kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Markkina- ja tuoteturvallisuuden keskeinen tehtävä on turvata yhteiskunnan kannalta olennaisia etuja, kuten terveyttä, turvallisuutta, työhyvinvointia, kuluttajansuojaa ja ympäristönsuojelua. Valvonnan keinoin pyritään ehkäisemään vaatimustenvastaisten tuotteiden pääsy markkinoille sekä edistämään tasapuolisia ja reiluja kilpailuolosuhteita talouden toimijoiden välillä. Markkina- ja tuoteturvallisuus edistää näin sekä tuotteiden loppukäyttäjien etujen toteutumista, että toimivan ja luotettavan markkinaympäristön kehittymistä.

Markkina- ja tuoteturvallisuus on myös keskeistä Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimivuudelle. Sen avulla pyritään varmistamaan, että tavaroiden vapaa liikkuvuus toteutuu tehokkaasti ja että yhteisiä tuotevaatimuksia sovelletaan yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa. Yhtenäinen ja vaikuttava markkina- ja tuoteturvallisuus edistää tuotesäätelyn johdonmukaista täytäntöönpanoa sekä tukee sisämarkkinoiden luotettavaa ja kestävää toimintaa.

STRATEGIAN TARKOITUS JA TAVOITE

Suomen kansallisen markkina- ja tuoteturvallisuusstrategian tarkoituksena on ohjata markkina- ja tuoteturvallisuutta kohti johdonmukaista, kokonaisvaltaista ja yhtenäistä toimintatapaa. Strategian tavoitteena on tukea tuotteita koskevan unionin yhdenmukaistamislainsäädännön sekä yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täytäntöönpanon valvontaa kansallisella tasolla. Lisäksi strategian avulla pyritään varmistamaan, että markkina- ja tuoteturvallisuus on suunnitelmallista ja yhdenmukaista. Strategiassa määritellään keskeiset painopistealueet ja strategiset valinnat, joiden pohjalta voidaan määritellä markkina- ja tuoteturvallisuuden tavoitteet ja kohdentaa käytössä olevat valvontaresurssit mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1020, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, markkina- ja tuoteturvallisuuden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta (EUVL L 169, 25.6.2019, s. 1–44).

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/988, annettu 10 päivänä toukokuuta 2023, yleisestä tuoteturvallisuudesta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1025/2012 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/95/EY ja neuvoston direktiivin 87/357/ETY kumoamisesta (EUVL L 135, 23.5.2023, s. 1–51).

STRATEGIAN SOVELTAMISALA

Strategia kattaa niiden tuotteiden markkina-
valvonnan, joihin sovelletaan markkinavalvon-
ta-asetusta. Strategia sisältää sekä asetuksen
liitteessä I luetellun unionin yhdenmukaista-
mislainsäädännön, että myöhemmin annetut
säädökset, joissa on erikseen säädetty markkina-
valvonta-asetuksen soveltamisesta. Lisäksi stra-
tegia kattaa yleisen tuoteturvallisuusasetuksen
soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja tiet-
tyjen muiden tuotesektorien markkinavalvonnan,
jotka eivät kuulu markkinavalvonta-asetuksen
soveltamisalaan (Liite 3, taulukko 4). Stra-
tegia ei koske elintarvikeketjua³, eikä lääkkeitä.

STRATEGIAN HUOMIOIMINEN MARKKINAVALVONTATYÖSSÄ

Suomen kansalliset markkinavalvontaviranomaiset ottavat huomioon tässä markkinavalvontastrategiassa vahvistetut yleiset suuntaviivat sektorikohtaisessa markkinavalvonnassaan soveltuvin osin.⁴ Eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016, jäljempänä *markkinavalvontalaki*) 7 §:n mukaisesti strategia on otettava huomioon

markkinavalvontaviranomaisten laatimissa valvontasuunnitelmissa. Kansallinen markkinavalvontastrategia on laadittu neljäksi vuodeksi, mikä antaa markkinavalvontaviranomaisille mahdollisuuksia pidempiaikaiselle toiminnan suunnittelulle ja soveltuvien painopisteiden huomioimiselle vuosittaisissa valvontasuunnitelmissaan.

Yksi strategian keskeisistä tavoitteista on myös tukea viranomaisia nopeasti muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin vastaamisessa. Lisäksi strategialla pyritään yhdenmukaistamaan valvontakäytäntöjä ja vahvistamaan viranomaisten välistä yhteistyötä.

Markkinavalvonta-asetuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaisesti markkinavalvontaviranomaisten on suoritettava tuotteiden ominaisuuksia koskevia tarkastuksia riittävässä laajuudessa – mukaan lukien asiakirja-, fyysiset ja laboratoriotarkastukset – sekä kohdennettava resurssinsa ja priorisoitava toimensa tehokkaan markkinavalvonnan varmistamiseksi ja kansallisen markkinavalvontastrategian huomioon ottamiseksi. Strategia toimii tässä keskeisenä välineenä, jonka avulla valvontatoimet voidaan suunnitella ja kohdentaa asetuksen edellyttämällä tavalla.

³ Elintarvikeketjuun kuuluvat seuraavat sektorit: elintarvikkeet ja rehut, elintarvikkeiden kontaktimateriaalit, geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellinen levittäminen ympäristöön elintarvikkeiden ja rehujen valmistusta varten, eläinten terveys, eläinten hyvinvointi ja eläimistä saatavat sivutuotteet, kasvinterveys ja kasvinsuojeluaineet, luonnonmukainen tuotanto sekä nimisuoja-asiat. Elintarvikeketjun markkinavalvonnasta säädetään asetuksessa (EU) 2017/625.

⁴ Koska Suomen markkinavalvontastrategia on horisontaalinen yli 40 tuotesektoria koskeva asiakirja, sitä ei voida välttämättä ottaa huomioon sellaisenaan jokaisen sektorin markkinavalvonnassa. Esimerkiksi tupakkatuotteiden osalta ei voida noudattaa verkkokauppaa koskevia suuntaviivoja, koska tupakkatuotteiden myynti ei ole sallittua verkossa. Tämän vuoksi markkinavalvontaviranomaiset ottavat kansallisen markkinavalvontastrategian huomioon markkinavalvonnassaan kunkin tuotesektorin osalta soveltuvoin osin.

STRATEGIAN LAINSÄÄDÄNNÖLLISET
LÄHTÖKOHDAT JA VOIMASSAOLOAIKA

Kansallinen markkina-
valvonta-strategia on laadittu
markkina-
valvonta-asetuksen 13 artiklan nojalla.⁵
Strategiaa sovelletaan myös yleisen tuotetur-
vallisuusasetuksen soveltamisalaan kuuluviin
tuotteisiin, koska sen 23 artikla laajentaa markkina-
valvonta-asetuksen 13 artiklan soveltamisen myös
tuoteturvallisuusasetuksen soveltamisalaan kuulu-
viin tuotteisiin. Lisäksi strategiaan sisältyy kestävien
tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien
vaatimusten puitteista annetun asetuksen (EU)
2024/1781⁶ (jäljempänä *ekosuunnitteluasetus, ESPR*)
66 artiklan mukainen osio, jossa esitetään suunni-
tellut markkina-
valvontatoimet kestävien tuotteiden
ekologisen suunnittelun osalta (liite 2).

Strategian on laatinut Suomen markkina-
valvonnan
yhteyspiste (Fipoint)⁷ yhteistyössä kansallisen
markkina-
valvonnan yhteistyöryhmän⁸ kanssa.
Tämä strategia on voimassa neljä vuotta (1.1.2026–
31.12.2029). Mikäli sen voimassaoloaikana mark-
kina-
valvontaan liittyvässä toimintaympäristössä
tapahtuu merkittäviä muutoksia, strategiaa voidaan
tarkastella uudelleen kansallisella tasolla ja päivittää
tarvittaessa.

Kuva 1. Kansallinen markkina-
valvonta-strategia ohjaa markkina-
valvontaviranomaisten valvontatoimenpiteiden suun-
nittelua ja priorisointia. Markkina-
valvontalain 7 §:n mukaan strategia on otettava huomioon viranomaisten laatimissa
valvontasuunnitelmissa. Lisäksi markkina-
valvonta-asetuksen 11(3) artiklan perusteella markkina-
valvontaviranomaisten on priorisoitava resurssinsa ja toimintansa kansallisen markkina-
valvonta-strategian huomioon ottamiseksi. Strategiaa
arvioidaan säännöllisesti, ja sitä voidaan päivittää tarvittaessa.

⁵ Markkina-
valvonta-asetuksen 13 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on laadittava kattava kansallinen markkina-
valvonta-strategia vähintään neljän vuoden välein. Kansallisella strategialla on edistettävä johdonmukaista, ko-
konaisvaltaista ja yhdenmukaista tapaa lähestyä markkina-
valvontaa ja unionin yhdenmukaistamislainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa jäsenvaltion alueella.

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1781, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista, direktiivin (EU) 2020/1828 ja asetuksen (EU) 2023/1542 muuttamisesta sekä direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta (EUVL L, 28.6.2024, s. 1–89).

⁷ Markkina-
valvonta-asetuksen 10 artiklan nojalla perustettu markkina-
valvonnan yhteyspiste (Single Liaison Office), joka on Suomessa sijoitettu Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon (Tukes).

⁸ Markkina-
valvontalain (1137/2016) 4 b §:n nojalla perustettu yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina markkina-
valvonta-asetuksessa tarkoitetut kansalliset markkina-
valvontaviranomaiset, Tulli ulkorajavalvontaviranomaisena, Poliisihallitus sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV).

1. Markkinavalvonnan toimintaympäristö ja muutostekijät

Digitaalinen kaupankäynti, teknologinen kehitys ja sääntelyn uudistuminen haastavat markkinavalvontaa – sen on uudistuttava ja toimittava tehokkaasti, jotta tuotemarkkinoiden toimivuus, yritysten välinen reilu kilpailu sekä tuotteiden turvallisuus ja vaatimustenmukaisuus voidaan turvata myös muutoksen keskellä.

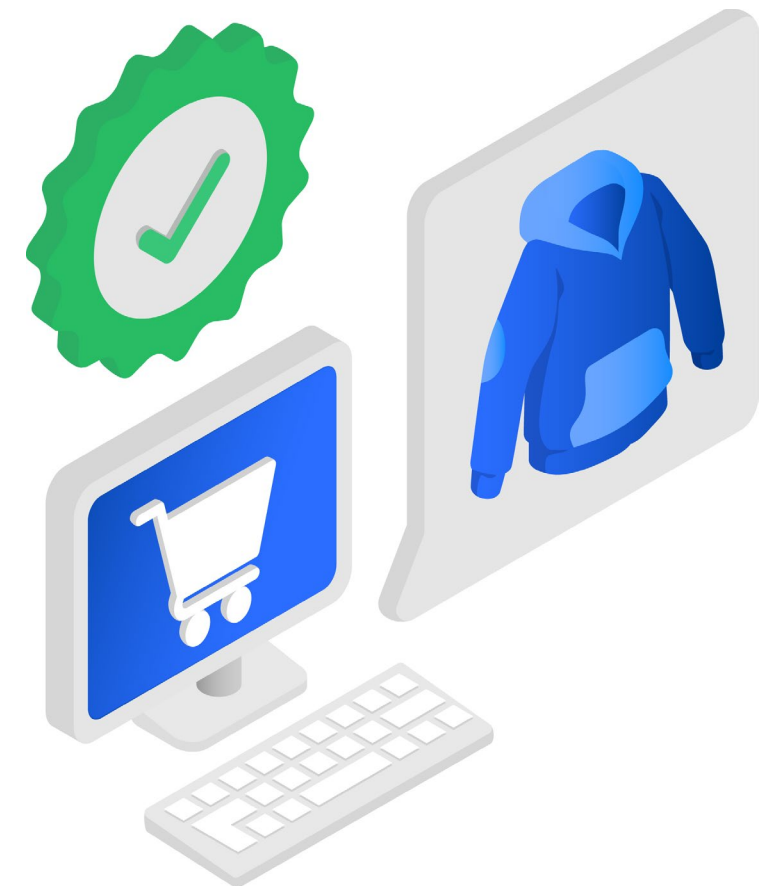
Tuotemarkkinoiden ja markkinavalvonnan toimintaympäristö on viime vuosina kokenut merkittäviä muutoksia. Kulutustottumusten ja kaupankäynnin tapojen muutos, digitalisaation nopea kehitys sekä uusien teknologioiden – mukaan lukien tekoälyn – käyttöönotto ovat muokanneet voimakkaasti tuotemarkkinoiden rakennetta ja toimintalogiikkaa. Digitaalisten kaupankäynnin muotojen, kuten verkkokaupan, verkkomarkkinapaikkojen ja alustatalouden nopea kasvu on muuttanut merkittävästi tuotteiden jakelukanavia, markkinoillepääsyä ja kuluttajien odotuksia. Tämä murros on lisännyt markkinoiden dynaamisuutta, mutta samalla monimutkaistanut markkinavalvontaa ja lisännyt tarvetta sääntelyn ajantasaistamiselle sekä viranomaisten väliselle yhteistyölle.

Samanaikaisesti EU-tason sääntelykehikkoa on uudistettu ja laajennettu merkittävästi vastaamaan näihin muutoksiin sekä huomioimaan laajempia globaaleja haasteita, kuten ilmastonmuutos, luonnonvarojen ylikulutus, digitaalinen murros ja toimitusketjujen haavoittuvuus. Uudistukset kattavat muun muassa tuotteiden ekosuunnitte-

luun, tuoteturvallisuuteen, digitaalisiin palveluihin, markkinoiden toimintaan, tekoälyyn ja kyberturvallisuuteen liittyviä osa-alueita, ja ne muodostavat entistä kokonaisvaltaisemman perustan markkina-valvonnalle.

Vaikka nämä muutokset voivat tukea eurooppalaisten sisämarkkinoiden kehitystä ja luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia etenkin digitaalisten ratkaisujen ja innovaatioiden hyödyntämisen kautta, ne tuovat mukanaan myös merkittäviä haasteita. Yritykset, erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset, joutuvat sopeutumaan nopeasti muuttuviin sääntelyvaatimuksiin ja toimintaympäristöön. Tuotemarkkinoiden kansainvälistyminen – erityisesti verkkokaupan, verkkomarkkinapaikkojen ja alustapohjaisen kaupankäynnin kautta – on puolestaan lisännyt tuotteiden saatavuutta yli rajojen, mutta samalla vaikeuttanut tuotteiden jäljitettävyyttä ja valvontaa. Kaikki tämä kehitys edellyttää entistä tarkempaa ja koordinoitumpaa markkinavalvontaa tuotteiden turvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi.

Tässä luvussa tarkastellaan keskeisiä muutostekijöitä, jotka muokkaavat markkinavalvonnan toimintaympäristöä sekä nykyhetkessä, että tulevaisuudessa. Näiden muutostekijöiden tunnistaminen ja analysointi on ollut keskeistä luvussa 3 esitettyjen painopistealueiden ja strategisten valintojen määrittelyssä.

DIGITAALINEN KAUPANKÄYNTI

Digitaalinen kaupankäynti on jo pitkään kasvanut voimakkaasti ja muuttanut merkittävästi tuotemarkkinoiden rakennetta. Kuluttajat ostavat tuotteita yhä useammin verkosta, ja erityisesti EU:n ulkopuolelta toimivien verkkomarkkinapaikkojen suosio on lisääntynyt huomattavasti. Verkkokaupan ja alustatalouden kehittyminen on lisännyt sekä verkossa toimivien yritysten, että siellä ostoksia tekevien kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien määrää. Verkkokauppa on vakiintunut osaksi arkea ja sen kautta hankitaan nykyisin tuotteita, joita aiemmin ostettiin lähes yksinomaan kivijalkamyymälöistä.

Verkkomarkkinapaikat ja verkkokaupat valtaavat markkinaosuutta perinteiseltä vähittäiskaupalta, koska ne pystyvät tarjoamaan laajoja tuotevalikoimia kilpailukykyisin hinnoin ja joustavin toimituksin. Usein ostoalintaan vaikuttaa ensisijaisesti hinta, minkä seurauksena tuotteita hankitaan yhä useammin EU:n ulkopuolelle sijoittuneista verkkokaupoista ja verkkomarkkinapaikoista. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että Eurooppaan virtaa päivittäin valtava määrä EU:n ulkopuolelta saapuvia verkkokauppalahetyksiä. Näiden lähetysten voimakkaasti kasvava volyymi kuormittaa merkittävästi tulli- ja markkina- ja valvontaviranomaisten resursseja, eikä perinteisiin menetelmiin perustuva valvonta ole enää realistinen ratkaisu. Tilanteen hallinta edellyttää EU-tason valvontaa ja laajaa viranomaisyhteistyötä, sillä kansalliset toimet eivät yksin riitä vastaamaan globaaleihin haasteisiin.

Erityisesti kolmansissa maissa toimivilta verkkomarkkinapaikoilta tilattuihin tuotteisiin voi liittyä monenlaisia ongelmia. Kuluttajien on usein vaikea varmistaa, täyttääkö tuote EU:n vaatimukset tai onko se ylipäänsä turvallinen käyttää. Puutteelliset tuotetiedot ja dokumentit, toimitusongelmat sekä vastuutahon puuttuminen voivat vaikeuttaa myös viranomaisten mahdollisuuksia puuttua vaatimusten vastaisiin tuotteisiin. Lisäksi verkkokauppaan liittyvät huijaukset ja petokset ovat yleistyneet, mikä korostaa tarvetta kuluttajien tietoisuuden lisäämiselle ja valvonnan kehittämiseksi.

Digitaalisen kaupankäynnin kasvu aiheuttaa myös ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia. Verkkokauppatavaroiden kuljetukset ja palautukset lisäävät liikennettä ja pakkausjätettä. Tuottajavastuun toteutuminen on keskeinen kysymys ja se koskee myös ulkomaisia etämyyjiä, joiden on huolehdittava tuotteidensa jätehuollosta EU:n sääntelyn mukaisesti.

Nykyinen EU-lainsäädäntö ei kaikilta osin vastaa digitaalisen kaupankäynnin nopeaan kehitykseen liittyviin haasteisiin. Kansalliset viranomaiset kohtaavat tilanteita, joihin ei voida tehokkaasti puuttua yksittäisen jäsenvaltion toimivallalla. Siksi tarvitaan entistä tiiviimpää EU-tason yhteistyötä ja sääntelyn kehittämistä, jotta markkina- ja valvonta pysyy mukana digitaalisen kaupankäynnin murroksessa ja kuluttajansuoja voidaan turvata myös rajat ylittävässä verkkokaupassa.

Edellä kuvatun perusteella on selvää, että digitaalisen kaupankäynnin murros edellyttää markkina- ja valvonnalta rakenteellista uudistumista. Valvonnan painopiste on siirtynyt rajat ylittävään ja verkossa tapahtuvaan toimintaympäristöön, jossa perinteiset keinot eivät enää riitä. Tilanteen hallinta edellyttää uusia, digitaalisia ja dataan perustuvia valvontamenetelmiä, jotka mahdollistavat tehokkaan riskiperusteisen valvonnan globaalissa toimintaympäristössä.

UUDET TEKNOLOGIAT JA TEKOÄLY

Teknologinen kehitys, erityisesti tekoälyn ja ohjelmistopohjaisten ratkaisujen nopea yleistymisen, muuttaa merkittävästi monien tuotteiden rakennetta, toimintaa ja elinkaarta. Yhä useammat tuotteet sisältävät älykkäitä ominaisuuksia, ohjelmistopäivityksiä ja verkkoon kytkeytyviä toimintoja, mikä tekee niistä teknisesti monimutkaisempia ja vaikeammin valvottavia. Tämä kehitys haastaa perinteiset markkinavalvonnan menetelmät ja edellyttää viranomaisilta uudenlaista osaamista, välineistöä ja yhteistyötä.

Tekoälyä hyödyntävien tuotteiden kohdalla keskeinen kysymys on, miten varmistetaan niiden turvallisuus, vaatimustenmukaisuus ja toiminnan avoimuus koko tuotteen elinkaaren ajan. Tuotteen toiminnallisuus voi muuttua ohjelmistopäivitysten tai tekoälyjärjestelmän oppimisprosessien seurauksena, mikä voi edellyttää jatkuvaa arviointia myös markkinoille saattamisen jälkeen. Tämä asettaa uusia vaatimuksia sekä talouden toimijoille, että valvontaviranomaisille. Tuotteen kyberturvallisuuden kohdistuu myös vaatimuksia tuotteen koko elinkaaren ajalle. Valmistajia veloitetaan korjaamaan tuotteissa havaitut aktiivisesti hyödynnetyt haavoittuvuudet sekä raportoimaan niistä viranomaisille. Valmistajan on myös päivitettävä tuotteen kyberturvallisuusominaisuuksia tarvittaessa.

Sääntely on kehittynyt nopeasti vastaamaan teknologian tuomiin riskeihin. Esimerkiksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä annettu asetus (EU) 2024/1689 (jäljempänä *tekoälyasetus*)⁹ ja digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista annettu asetus (EU) 2024/2847¹⁰ (jäljempänä *kyberkestävyysäädös*, CRA) asettavat uusia velvoitteita talouden toimijoille. Samalla sääntelykokonaisuus on muuttunut entistä laajemmaksi ja monimutkaisemmaksi, mikä vaikeuttaa sen soveltamista käytännön valvontatyössä. Standardointi ei myöskään aina pysy teknologian kehityksen tahdissa, mikä voi johtaa tulkintaeroihin ja epäselvyyksiin standardien vaatimusten soveltamisessa.

Markkinavalvontaviranomaisilta vaaditaan uudenlaista ja entistä syvempää osaamista, jotta ne voivat vastata digitalisoituvan ja teknologisesti kehittyvän toimintaympäristön haasteisiin. Teknologisesti kehittyneiden tuotteiden arviointi vaatii syvällistä teknistä ymmärrystä, erityisesti ohjelmistoista, tietoturvasta ja tekoälyn toimintaperiaatteista. Markkinavalvontaviranomaisilta vaaditaan jatkuvaa osaamisen kehittämistä, uusien työkalujen käyttöönottoa sekä tiivistä yhteistyötä muiden viranomaisten, tutkimuslaitosten ja standardointiorganisaatioiden kanssa.

Samalla uusi teknologia tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia markkinavalvonnalle. Esimerkiksi tekoälyä voidaan hyödyntää valvonnan kohdentamisessa, vaatimustenvastaisten tuotteiden tunnistamisessa, riskien arvioinnissa ja tuotetietojen automaattisessa analysoinnissa. Uusien toimintamallien kehittäminen – kuten digitaalisten tuotepassien hyödyntäminen ja valvonnan integrointi tuotteen elinkaaren eri vaiheisiin – voi myös tulevaisuudessa parantaa valvonnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

Teknologinen kehitys etenee vauhdilla, ja sen vaikutukset markkinavalvontaan ovat merkittäviä. Uudet teknologiat ja innovaatiot muuttavat markkinavalvonnan toimintaympäristöä perustavanlaatuisesti. Jotta valvonta pysyy mukana kehityksessä, markkinavalvontaviranomaisilta tarvitaan ennakoivaa otetta ja suunnitelmallisuutta, osaamisen vahvistamista sekä sääntelyn ja käytännön valvontatyön jatkuvaa yhteensovittamista.

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1689, 12.7.2024).

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/2847, annettu 23 päivänä lokakuuta 2024, digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista ja asetusten (EU) N:o 168/2013 ja (EU) 2019/1020 ja direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EUVL L, 2024/2847, 20.11.2024).

TUOTTEIDEN YMPÄRISTÖKESTÄVYYS, EKOSUUNNITTELU JA KIERTOTALOUS

Tuotteiden ympäristökestävyyden, energiatehokkuuden ja kiertotalouden merkitys kasvaa nopeasti osana EU:n vihreän siirtymän tavoitteiden toteuttamista. Lainsäädännöstä seuraa uusia ympäristövaatimuksia sekä yrityksille että tuotteille, esimerkiksi akkuasetuksen asianmukaisen huolellisuuden toimintapolitiikka, jätelain mukaisen tuottajavastuun laajeneminen, kriittiset raaka-aineet (CRMA)¹¹ ja pakkaus- ja pakkausjäteasetus (PPWR)¹². Uusi ekosunnitteluasetus tuo mukanaan merkittäviä muutoksia tuotteiden suunnitteluun, valmistukseen ja markkinoille saattamiseen. Asetus laajentaa vaatimuksia lähes kaikkiin fyysisiin tuotteisiin ja painottaa erityisesti tuotteiden kestävyttä, korjattavuutta, uudelleenkäytettävyyttä, kierrätettävyyttä ja energiatehokkuutta.

Yksi koko EU:n tuotesääntelykehikon keskeisistä uudistuksista on digitaalinen tuotepassi (*Digital Product Passport, DPP*), joka otetaan käyttöön vaiheittain useissa säädöksissä, kuten ekosunnitteluasetuksessa sekä akuista ja paristoista ja jäteakuista ja -paristoista annetussa asetuksessa (EU) 2023/1542 (*akkuasetus*)¹³ ja rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien sääntöjen yhdenmukaistamisesta annetussa asetuksessa

(EU) 2024/3110¹⁴ (jäljempänä *rakennustuoteasetus*). Digitaalinen tuotepassi luo uuden, yhtenäisen ja digitaalisesti saatavilla olevan järjestelmän, jonka avulla tuotteiden elinkaaritiedot, kuten materiaalit, energiatehokkuus, korjattavuus, hiilijalanjälki ja kierrätettävyyttä, voidaan esittää standardoidussa muodossa koko EU:n alueella.

Digitaalisen tuotepassin tavoitteena on parantaa tuotteita koskevan tiedon saatavuutta, jäljitettävyyttä ja vertailtavuutta sekä edistää kiertotaloutta ja kestävästä kulutusta. Markkina- ja valvonnan näkökulmasta DPP mahdollistaa siirtymisen kohti ennakoivaa, tietopohjaista ja tehokasta valvontaa. Parhaimmillaan DPP tarjoaa viranomaisille ajantasaisen pääsyn tuotetietoihin, helpottaa vaatimustenmukaisuuden arviointia ja tukee valvonnan yhdenmukaistamista EU:n sisämarkkinoilla.

Ekosuunnitteluasetus tuo mukanaan myös uusia vaatimuksia tuotteiden suunnittelulle. Tuotteiden on oltava helpommin purettavissa, korjattavissa ja päivitettävissä. Tämä vaikuttaa suoraan siihen, miten tuotteiden vaatimustenmukaisuutta arvioidaan markkina- ja valvonnan näkökulmasta. Valvontaa voidaan jatkossa kohdistaa myös tuotteiden varaosien saatavuuteen, korjausohjeiden olemassaoloon tai ohjelmistopäivitysten kesto.

Käytettyjen ja uusiotuotteiden markkinoiden kasvu tuo myös uusia valvontatarpeita ja -käytänteitä. Käytettyjen tuotteiden osalta on varmistettava, etteivät ne aiheuta vaaraa ja että ne täyttävät olennaiset vaatimukset. Uusiotuotteiden kohdalla on arvioitava, voidaanko niitä pitää enää jätteenä vai täyttävätkö ne tuotetta koskevat vaatimukset. Jos tuote ei enää ole jätettä, sen on täytettävä samat vaatimukset kuin uuden tuotteen, jotta se voidaan saattaa laillisesti markkinoille.

¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1252, annettu 11 päivänä huhtikuuta 2024, puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävä tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1252, 3.5.2024).

¹² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2025/40, annettu 19 päivänä joulukuuta 2024, pakkauksista ja pakkausjätteestä, asetuksen (EU) 2019/1020 ja direktiivin (EU) 2019/904 muuttamisesta sekä direktiivin 94/62/EY kumoamisesta (EUVL L, 2025/40, 22.1.2025).

¹³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1542, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2023, akuista ja paristoista ja jäteakuista ja -paristoista, direktiivin 2008/98/EY ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivin 2006/66/EY kumoamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EUVL L 191, 28.7.2023, s. 1–117).

¹⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/3110, annettu 27 päivänä marraskuuta 2024, rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien sääntöjen yhdenmukaistamisesta ja asetuksen (EU) N:o 305/2011 kumoamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EUVL L, 2024/3110, 18.12.2024).

Markkinavalvonta voi myös aktiivisesti edistää kiertotaloutta. Yksi keino on esimerkiksi ekosunnitteluasetuksen kulutustuotteiden hävityskiellon toteutuminen, jonka tavoitteena on vähentää syntyvän jätteen määrää. Valvonta voi ohjata markkinoita suosimaan kestäviä, korjattavia, energiatehokkaita ja uudelleenkäytettäviä tuotteita. Ekosunnitteluasetuksen kansallinen täytäntöönpano ja markkinavalvontaviranomaisten tehtävistä säättäminen on tällä hetkellä kesken ([TEM076:00/2024](#)).

Rakennustuotesektorilla EU:n uudistettu rakennustuoteasetus vahvistaa kiertotalouden ja elinkaari-ajattelun roolia. Asetus edellyttää muun muassa tuotteiden suunnittelua siten, että ne ovat helposti purettavissa ja uudelleenkäytettävissä. Lisäksi asetuksen mukaisesti suoritustaso- ja vaatimustenmukaisuusilmoitukseen (DoPC) on sisällytettävä tiettyjä ympäristökestävyyttä koskevia tietoja, mikä lisää rakennustuotteiden ympäristövaikutusten läpinäkyvyyttä. Suoritus- ja vaatimustenmukaisuusilmoituksissa ilmoitettavien tietojen myötä rakennustuotteen ympäristökestävyyttä koskevat tiedot on sisällytettävä digitaalisiin tuotepasseihin, mikä mahdollistaa rakennustuotteiden ympäristövaikutusten vertailun ja valvonnan aiempaa tarkemmin. Tämä asettaa uusia vaatimuksia markkinavalvonnalle erityisesti rakennusmateriaalien jäljitettävyyden, energiatehokkuuden ja vaatimustenmukaisuuden osalta.

Erilaisten tuoteryhmäkohtaisten kriteerien avoin valmistelu yhteistyössä talouden toimijoiden ja muiden sidostahojen kanssa on tärkeää, jotta sääntely on toimivaa ja ennakoitavaa. Myös tämä tukee

markkinavalvontaa, sillä se helpottaa vaatimusten tulkintaa ja yhdenmukaistaa valvontakäytäntöjä.

Tulevaisuudessa markkinavalvonnan rooli laajenee yhä enemmän pelkästä turvallisuuden ja suoran vaatimustenmukaisuuden valvonnasta kohti kestävyden, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistämistä. Tämä edellyttää jatkuvaa osaamisen kehittämistä, yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä valvontakäytäntöjen mukauttamista uudennaisiin tuotemalleihin ja tietojärjestelmiin.

LISÄÄNTYNYT JA MONIMUTKAISTUNUT SÄÄNTELY

EU-tason tuotesääntely ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö lisääntyy ja monimutkaistuu. Uudet tuoteryhmät, teknologiat ja markkinatoimijat sekä esimerkiksi digitaaliset palvelut, tekoäly, alustatalous, kyberturvallisuus ja kestävä kehitys on saatettu mukaan sääntelyn piiriin perinteisten tuoteturvallisuusvaatimusten rinnalle. Tämä kehitys heijastuu suoraan markkinavalvonnan tehtäviin, toimintatapoihin ja resurssintarpeisiin.

Markkinavalvontaviranomaisille sääntelyn kasvu merkitsee lisääntyvää vastuuta ja tarvetta hallita yhä laajempaa ja teknisesti monimutkaisempaa sääntelykokonaisuutta. Uudet vaatimukset edellyttävät viranomaisilta syvällistä asiantuntemusta, erityisesti teknologian, datan ja ohjelmistojen osalta. Samalla valvonnan kohteena olevien tuotteiden ja niihin liittyvien palveluiden määrä kasvaa, mikä asettaa paineita valvonnan priorisoinnille ja vaikutavuuden varmistamiselle. Lisäksi muun muassa

tuotteiden tekoälyä ja kyberturvallisuutta koskevat elinkaarivaatimukset ja toimijoiden raportointivollisuudet lisäävät markkinavalvontaviranomaisessa käsiteltävien ilmoitusten määrää.

Talouden toimijoille sääntelyn lisääntyminen tuo mukanaan sekä haasteita, että mahdollisuuksia. Sääntelyn monimutkaisuus voi aiheuttaa epävarmuutta ja hallinnollista taakkaa, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille. Toisaalta selkeä ja ennakoitava sääntelykehys voi parantaa markkinoiden toimivuutta, lisätä luottamusta ja tukea reilua kilpailua. Talouden toimijoilta edellytetään entistä parempaa vaatimustenmukaisuuden hallintaa, selkeää ja saatavilla olevaa tuotetietoa sekä vastuuketjujen läpinäkyvyyttä.

Markkinoiden toimivuuden näkökulmasta sääntelyn kasvu voi kuitenkin edistää turvallisuutta, ympäristövastuullisuutta ja kuluttajansuojaa, mutta vain, jos sääntely on johdonmukaista, ymmärrettävää ja sovellettavissa käytännössä. Eri säädösten yhteensovittaminen ja päällekkäisyyksien hallinta ovat keskeisiä haasteita, jotka vaativat tiivistä yhteistyötä EU-tasolla viranomaisien, standardointiorganisaatioiden ja sidosryhmien välillä.

Myös lisääntyvä sääntely korostaa tarvetta kehittää uusia toimintamalleja markkinavalvontaan. Perinteiset valvontamenetelmät eivät aina riitä monimutkaisten ja nopeasti kehittyvien tuotteiden kohdalla. Tarvitaan digitaalisia työkaluja, riskiperusteista valvontaa ja entistä tiiviimpää tiedonvaihtoa eri toimijoiden välillä. Samalla on varmistettava, että sääntelyn toimeenpano on yhdenmukaista koko EU:ssa, jotta sisämarkkinat voivat toimia tehokkaasti ja tasapuolisesti.

MUITA MUUTOSTEKIJÖITÄ

Uudet kaupankäynnin muodot ja talouden toimijat

Verkkokaupankäynti on kehittynyt nopeasti ja monipuolistunut uusien digitaalisten alustojen ja toimintamallien myötä. Perinteisten verkkokauppojen rinnalle on noussut uudenlaisia kauppapaikkoja, kuten verkkohuutokaupat, alustapohjaiset markkinapaikat sekä sosiaalisen median kanavat, joissa tuotteita myydään suoraan käyttäjille. Sosiaalinen kaupankäynti mahdollistaa ostosten tekemisen suoraan esimerkiksi Instagramin, TikTokin ja Facebookin kautta, ja live shopping -tapahtumat ovat yleistyneet erityisesti nuorten kuluttajien keskuudessa. Näissä kanavissa kaupankäynti yhdistyy viihteeseen, vaikuttajamarkkinointiin ja yhteisöllisyyteen. Yritykset hyödyntävät yhä useammin monikanavaista strategiaa, jossa kivijalkakauppa, verkkokauppa ja sosiaalinen media muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Verkkokauppa toimii paitsi myyntikanavana myös markkinoinnin ja asiakaskokemuksen alustana, kun taas kivijalkakauppa voi toimia fyysisenä esittelytilana ja logistiikkapisteinä.

Samaan aikaan tietyillä tuotesektoreilla toimivien talouden toimijoiden määrä voi kasvaa nopeasti uusien trendien tai innovaatioiden myötä. Helposti perustettavat verkkokaupat ja nopeasti saatavilla olevat tuotteet houkuttelevat uusia yrittäjiä markkinoille. Näillä uusilla toimijoilla ei kuitenkaan aina ole riittävästi tietoa tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta tai omista vastuistaan talouden toimijoina,

mikä lisää tarvetta kehittää viranomaisneuvontaa ja valvontaa, joka tavoittaa myös pienet ja satunnaiset toimijat.

Uudet kaupankäynnin muodot ja toimijat tuovat mukanaan merkittäviä markkina- ja valvonnan haasteita. Sosiaalisen median ja alustatalouden kautta tapahtuvassa kaupankäynnissä myyjien tunnistaminen ja tuotteiden jäljitettävyyden puuttaminen voivat olla vaikeaa, erityisesti silloin kun toimijat sijaitsevat EU:n ulkopuolella. Kansallisten viranomaisten toimivalta ei ulotu tällaisiin toimijoihin, mikä rajoittaa mahdollisuuksia puuttua vaatimustenvastaisiin tuotteisiin tai saada toimijat vastuuseen. Digitaalisilla alustoilla vaatimustenvastainen tuote voidaan poistaa hetkellisesti, mutta se voi palata myyntiin

eri nimellä tai tilillä, mikä tekee valvonnasta reaktiivista ja resurssitehokkuuden kannalta haastavaa. Lisäksi tuotteiden sääntely ja luokittelu voivat vaihdella jäsenvaltioittain, mikä vaikeuttaa yhtenäistä valvontaa erityisesti rajat ylittävässä kaupankäynnissä. Kuluttajien oikeusturva voi myös heikentyä, jos myyjä ei tarjoa selkeitä yhteydenottokanavia tai toimii alueilla, joihin EU:n kuluttajansuoja ei ulotu.

Näiden kehityssuuntien vuoksi markkina- ja valvonnan on uudistuttava vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä. Tämä edellyttää digitaalisia valvontatyökaluja, vahvempaa yhteistyötä alustatoimijoiden kanssa sekä kohdennettua neuvontaa uusille talouden toimijoille, jotta vaatimustenmukaisuus ja kuluttajansuoja voidaan varmistaa kaikissa myyntikanavissa.

Häiriötilanteet ja markkinavalvonnan resilienssi

Markkinavalvonnan toimintaympäristöön vaikuttavat yhä useammin äkilliset ja monimuotoiset häiriötilanteet, kuten pandemiat, geopoliittiset kriisit, ilmastoriskit ja kyberuhat. Tällaiset tilanteet voivat muuttaa markkinoita nopeasti, tuoda markkinoille uusia tuotteita ja toimijoita sekä aiheuttaa toimitusketjujen katkeamisia. Valvonnan resilienssi – eli kyky toimia tehokkaasti muuttuvissa olosuhteissa – on keskeinen osa strategista varautumista. Viranomaisten on kyettävä säilyttämään toimintakykynsä myös poikkeusoloissa, ja viestinnän rooli korostuu oikean ja ajantasaisen tiedon jakamisessa sekä väärän tiedon torjumisessa. Sisämarkkinoiden hätätila- ja resilienssisäädöksen liitesäädösten kansallinen täytäntöönpano ja markkinavalvontaviranomaisten tehtävistä säätäminen on tällä hetkellä kesken ([TEM090:00/2025](#)).

Ympäristötietoisuus, kuluttajakäyttäytyminen ja uudet riskit

Ympäristötietoisuus vaikuttaa yhä enemmän kuluttajien ostopäätöksiin ja yritysten liiketoimintamalleihin. Kuluttajat odottavat tuotteilta vastuullisuutta ja ympäristöystävällisyyttä, mikä on lisännyt kiinnostusta esimerkiksi ympäristösertifioituihin ja kierrätettäviin tuotteisiin. Samalla kuitenkin viherpesu on yleistynyt – tuotteita markkinoidaan ympäristöystävällisinä ilman, että väitteet perustuvat todennettaviin tai läpinäkyviin tietoihin. Tämä korostaa markkinavalvonnan roolia ympäristöväittämien luotettavuuden arvioinnissa ja harhaanjohtavan markkinoinnin torjunnassa.

Ympäristösääntely ja vihreän siirtymän tavoitteet ohjaavat teknologian kehitystä, mutta voivat samalla synnyttää uudenlaisia riskejä. Esimerkiksi fluorattuja kasvihuonekaasuja (F-kaasuja) korvaavat kylmäaineet voivat olla syttyviä tai vaatia korkeaa painetta, mikä tuo mukanaan uusia turvallisuusvaatimuksia. Uudet materiaalit ja tuotteiden monimutkaistuminen voivat myös aiheuttaa tilanteita, joissa riskit eivät kuulu nykyisten sektorikohtaisten säädösten piiriin. Markkinavalvonnan on kyettävä tunnistamaan ja arvioimaan tällaisia uusia riskejä sekä varmistamaan, että tuotteet ovat turvallisia koko elinkaarensa ajan – myös silloin, kun ne on valmistettu uusista tai kierrätetyistä materiaaleista.

Valvontaviranomaisten resurssit ja osaaminen

Monella tuotesektorilla markkinavalvonnan resurssit suhteessa lakisääteisiin velvoitteisiin ovat nykyisellään rajalliset. Valvonnan vaikuttavuus kuitenkin edellyttää, että markkinavalvontaviranomaisilla on riittävät resurssit, ajantasainen osaaminen ja teknologiset valmiudet.

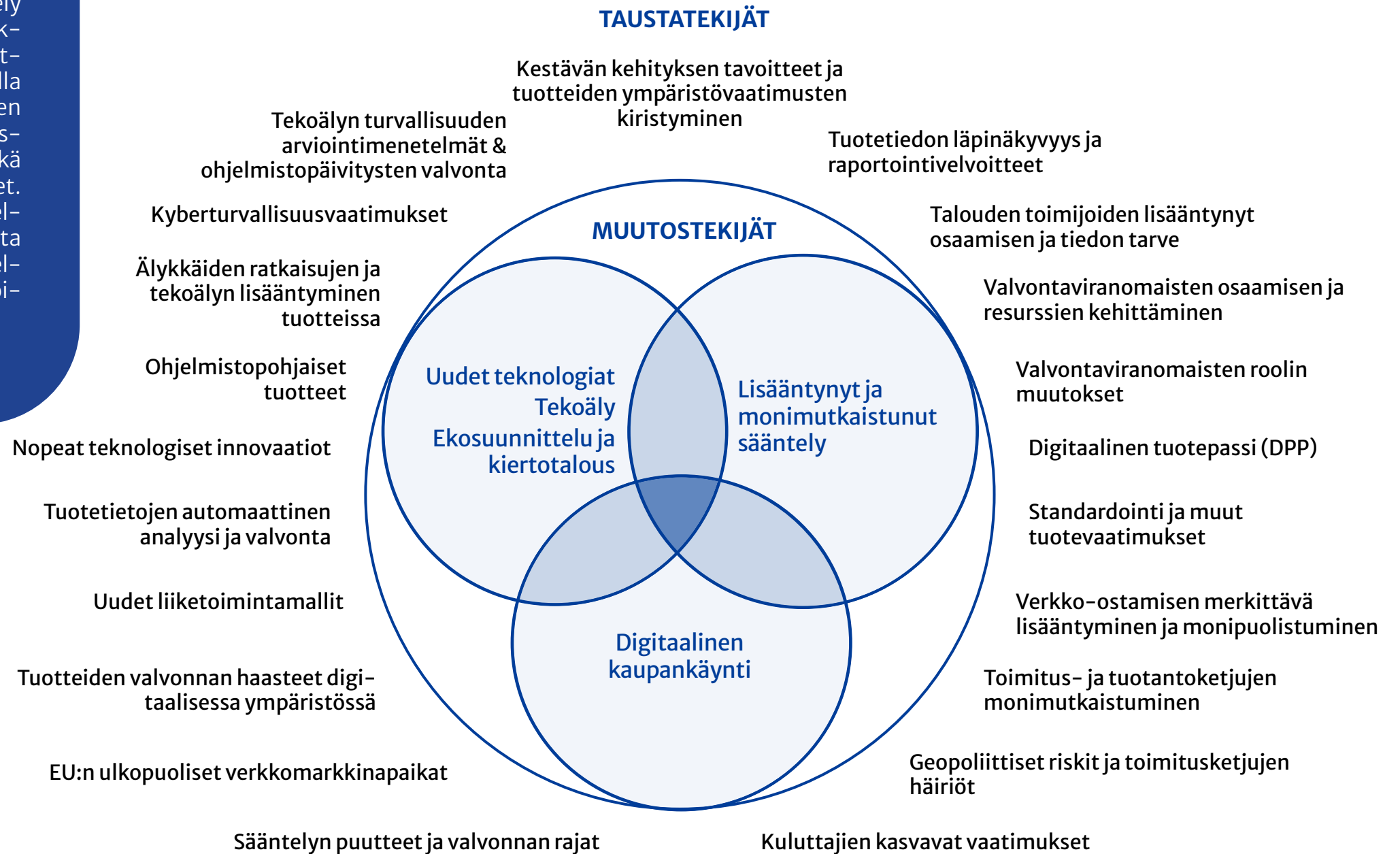
Uudet tuotesäädökset, monimutkaistuvat tuotteet ja digitaaliset myyntikanavat vaativat viranomaisilta jatkuvaa osaamisen kehittämistä sekä kykyä hyödyntää dataa, automaatiota ja tekoälyä valvonnassa. Testauskapasiteetin saatavuus, riittävät asiantuntijaresurssit ja EU-tason yhteistyö ovat keskeisiä tekijöitä tehokkaan valvonnan varmistamisessa. Nykyiset taloudelliset paineet kuitenkin haastavat viranomaisten kykyä ylläpitää ja kehittää tarvittavia osaamis- ja toimintavalmiuksia, mikä korostaa resurssien oikean kohdentamisen ja yhteistyön merkitystä entisestään.

Kuluttajätietoisuus ja tiedon luotettavuus

Kuluttajien tietoisuus tuotteiden turvallisuudesta ja vaatimustenmukaisuudesta on tärkeä osa toimivaa markkinavalvontaa. Digitaalisessa ympäristössä kuluttajat altistuvat yhä enemmän harhaanjohtavalle tai virheelliselle tiedolle, erityisesti sosiaalisen median kautta. Kuluttajat eivät aina tunnista omia oikeuksiaan tai viranomaisten roolia valvonnassa. Valvontaviranomaisten tehtävänä on tarjota luotettavaa, ymmärrettävää ja oikea-aikaista tietoa, joka tukee kuluttajien päätöksentekoa ja ehkäisee vaaratilanteita.

**Kuva 2. Markkina-
valvonnan
toimintaympäristön keskeiset
muutostekijät ja taustatekijät.**

Uudet teknologiat, lisääntynyt sääntely ja digitaalinen kaupankäynti muokkaavat markkina-
valvontaa ja synnyttävät uusia valvontatarpeita. Taustalla vaikuttavat mm. kestävän kehityksen tavoitteet, kyberturvallisuus, toimitusketjujen monimutkaistuminen sekä kuluttajien kasvavat vaatimukset. Vaikuttava markkina-
valvonta edellyttää viranomaisilta kokonaisvaltaista otetta, jossa teknologinen, säädöksellinen ja kaupallinen kehitys huomioidaan samanaikaisesti.

2. Markkinavalvonnan visio, missio ja arvot

VISIOMME

Suomen markkinavalvonnan visio kuvaa markkina-valvontaviranomaisten toiminnan pitkän aikavälin tavoitetilaa – sitä, mihin markkina-valvonnalla pyritään Suomessa. Visio toimii suunnannäyttäjänä viranomaisten toiminnalle ja ohjaa markkina-valvonnan kehittämistä kohti vaikuttavampia, ennakoivampia ja luottamusta vahvistavia valvontakäytäntöjä.

Tavoitteenamme on markkinaympäristö, jossa kaikki käyttäjäryhmät voivat luottaa tuotteiden vaatimustenmukaisuuteen ja jossa yritykset toimivat reiluissa ja tasapuolisissa kilpailuolosuhteissa.

MISSIOMME

Missio eli toiminta-ajatus määrittelee Suomen markkina-valvontaviranomaisten toiminnan perimäisen tarkoituksen. Se kertoo, miksi viranomaiset tekevät työtään ja mitä yhteiskunnallista tehtävää ne toteuttavat. Missio ohjaa kaikkea toimintaa ja toimii perustana strategisille valinnoille.

Teemme markkina-valvontaa varmistaaksemme, että markkinoilla olevat tuotteet täyttävät lainsäädännön vaatimukset. Näin suojelemme ihmisiä ja ympäristöä vaatimustenvastaisten tuotteiden aiheuttamilta riskeiltä sekä luomme reilut ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet yrityksille.

ARVOMME

Asiantuntevaa, luotettavaa ja yhteiskunnallista lisäarvoa tuottavaa markkina-valvontaa.

Asiantuntemus

- Toimimme vahvaan osaamiseen ja lainsäädännön tuntemukseen perustuen.

Luotettavuus

- Olemme johdonmukaisia, läpinäkyviä ja ennakoitavia toiminnassamme.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Tuotamme lisäarvoa yhteiskunnalle turvaamalla tasapuoliset ja turvalliset tuotemarkkinat sekä edistämällä yrityksille ennakoitavaa, reilua ja toimivaa toimintaympäristöä.

Visio, missio ja arvot muodostavat markkina-valvonnan yhtenäisen strategisen perustan ja ohjaavat sen pitkäjänteistä kehitystä sekä suuntaa.

Tupakkalain alaiset tuotteet eivät ole tavanomaisia kulutushyödykkeitä. Näin ollen markkina-valvontastrategiassa esitetyt visio ja missio eivät sellaisinaan sovellu tupakkalain alaisten tuotteiden markkina-valvontaan.

SUOMEN MARKKINAVALVONTASTRATEGIA 2026–2029

VISIO

Tavoitteenamme on markkinaympäristö, jossa kaikki käyttäjäryhmät voivat luottaa tuotteiden vaatimustenmukaisuuteen ja jossa yritykset toimivat reiluissa ja tasapuolisissa kilpailuolosuhteissa.

ARVOT

Asiantuntemus

Luotettavuus

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

3. Painopistealueet ja strategiset valinnat

Painopistealueilla määritellään ne keskeiset ja vaikuttavimmat osa-alueet, joilla markkinavalvonnan on erityisesti onnistuttava täyttääkseen sille asetetut keskeiset tehtävät ja tavoitteet. Painopistealueet on määritelty koskettamaan useita tuotesektoreita ja tukemaan valvonnan yhtenäistä kehittämistä. Ne ovat luonteeltaan horisontaalisia, eli ne ylittävät sektorirajat ja mahdollistavat valvonnan kohdistamisen ja kehittämisen kokonaisvaltaisesti. Painopistealueisiin sisältyvät strategiset valinnat ohjaavat markkinavalvontaan liittyvää toimintaa ja tukevat vaikuttavuutta, tehokkuutta sekä pitkäjänteistä toiminnan suunnittelua ja kehittämistä. Strategiset valinnat menevät osin limittein keskenään ja yhdessä ne muodostavat perustan markkinavalvonnan suunnan ja painotusten määrittelylle.

Tässä luvussa esiteltävät painopistealueet ja strategiset valinnat pohjautuvat markkinavalvonnan toimintaympäristön, tuotemarkkinoiden tilan ja kehityssuuntien tilanneanalyysiin ja arviointiin.¹⁵ Strategiset valinnat perustuvat kokonaisnäkemykseen markkinavalvontaan vaikuttavista muutostekijöistä tulevana vuosina.

Painopistealueiden ja strategisten valintojen määrittelyssä on huomioitu sidosryhmiltä saatu palaute, keskustelut muiden EU-maiden markkina-

valvontaviranomaisten kanssa sekä suomalaisten viranomaisten näkemykset. Strategiaan sisältyvät painopistealueet ja strategiset valinnat on päätetty markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä. Painopistealue 1 sisältää viranomaisten ydintehtäviä, joita toimintaympäristön erityispiirteet ja ilmiöt painopisteissä 2–4 tarkentavat.

Markkinavalvontaviranomaiset huomioivat omassa toiminnassaan ne strategiset valinnat, jotka edistävät kunkin viranomaisen lakisääteisiä tehtäviä ja toiminnallisia tavoitteita. Markkinavalvontaviranomaiset määrittelevät vastuualueidensa mukaisesti konkreettiset toimenpiteet strategisten valintojen edistämiseksi ja niistä johdettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Nämä toimenpiteet tarkentuvat viranomaisten vuosittaisissa valvontasuunnitelmissa sekä muissa strategiaan liittyvissä ohjelmissa ja suunnitelmissa. Strategian monivuotisuus mahdollistaa painopisteisiin liittyvien toimenpiteiden ajoittamisen nelivuotiskauden eri vuosille. Strategia toimii ohjaavana ja käytännönläheisenä työkaluna markkinavalvonnan toteuttamisessa, kohdistamisessa ja kehittämisessä. Parhaimmillaan se tukee valvonnan johdonmukaista suuntaamista asetettujen painopistealueiden mukaisesti, edistää riskiperusteista toimintatapaa ja mahdollistaa vaikuttavan horisontaalisen lähestymisen yli sektorirajojen.

¹⁵ Painopistealueet ovat markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(b) artiklan mukaiset, jäsenvaltioiden unionin yhdenmukaistamislainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa varten ensisijaisiksi määrittelemät alat. Strategisten valintojen yhteyteen on kirjattu markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(c) artiklan vaatimat tiedot.

Taulukko 1. Painopistealueet ja strategiset valinnat

Painopistealue	Strateginen valinta
1. Vaikuttava valvonta – oikein kohdennetut toimet oikeaan aikaan	1a: Valvonnan kohdentaminen tuotteisiin ja toimijoihin, joihin liittyy merkittävä riskipotentiaali
	1b: Valvontaprosessien kehittäminen kohti tehokkuutta ja muutoskykyä
	1c: Valvonnan vaikuttavuuden lisääminen yhteistyön keinoin
	1d: Ennaltaehkäisevän ohjauksen toteuttaminen viestinnän ja neuvonnan keinoin
2. Kestävä kehitys ja teknologinen murros – valvontaa muuttuvassa tuotemaailmassa	2a: Ekosuunnittelu- ja kiertotalousvaatimusten valvonnan vahvistaminen
	2b: Uusien ja teknologisesti edistyneiden tuoteryhmien valvonnan vahvistaminen
	2c: Tekoälytuotteiden ja digitaalisten järjestelmien kyberturvallisuuden ja toiminnallisen luotettavuuden valvonnan kehittäminen
3. Tiedon hyödyntäminen ja tuottaminen – tiedolla vaikuttavampaa markkinavalvontaa	3a: Digitaalisten työkalujen ja automaation käytön lisääminen valvonnassa
	3b: Tiedon hyödyntäminen valvonnan suunnittelussa ja kohdentamisessa
	3c: Tiedon tuottaminen ja julkaiseminen eri kohderyhmien tarpeisiin
4. Digitaalinen kaupankäynti – tehokasta valvontaa digitaalisilla markkinoilla	4a: Verkkokauppojen, verkkomarkkinapaikkojen ja uusien digitaalisten myyntikanavien valvonnan edistäminen
	4b: Uudistuvan sääntelyn ja valvontaympäristön kehittäminen

PAINOPISTEALUE 1: VAIKUTTAVA VALVONTA – OIKEIN KOHDENNETUT TOIMET OIKEAAN AIKAAN

Markkina- ja valvonnan vaikuttavuus edellyttää viranomaisilta kykyä kohdentaa toimenpiteet oikein ja toimia muuttuvassa toimintaympäristössä. Markkina- ja valvontaa kohdennetaan riskiperusteisesti ja kaikille kaupankäynnin kanaville. Valvonnan kohteet, riskit ja sääntely muuttuvat jatkuvasti, ja tehokas valvonta vaatii suunnitelmallisuutta, resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä sekä kykyä reagoida oikea-aikaisesti uusiin ja muuttuviin riskeihin. Vaikuttavan valvonnan tavoitteena on suojella loppukäyttäjiä ja ympäristöä sekä varmistaa tuotemarkkinoiden tasapuolinen, luotettava ja vastuullinen toiminta.

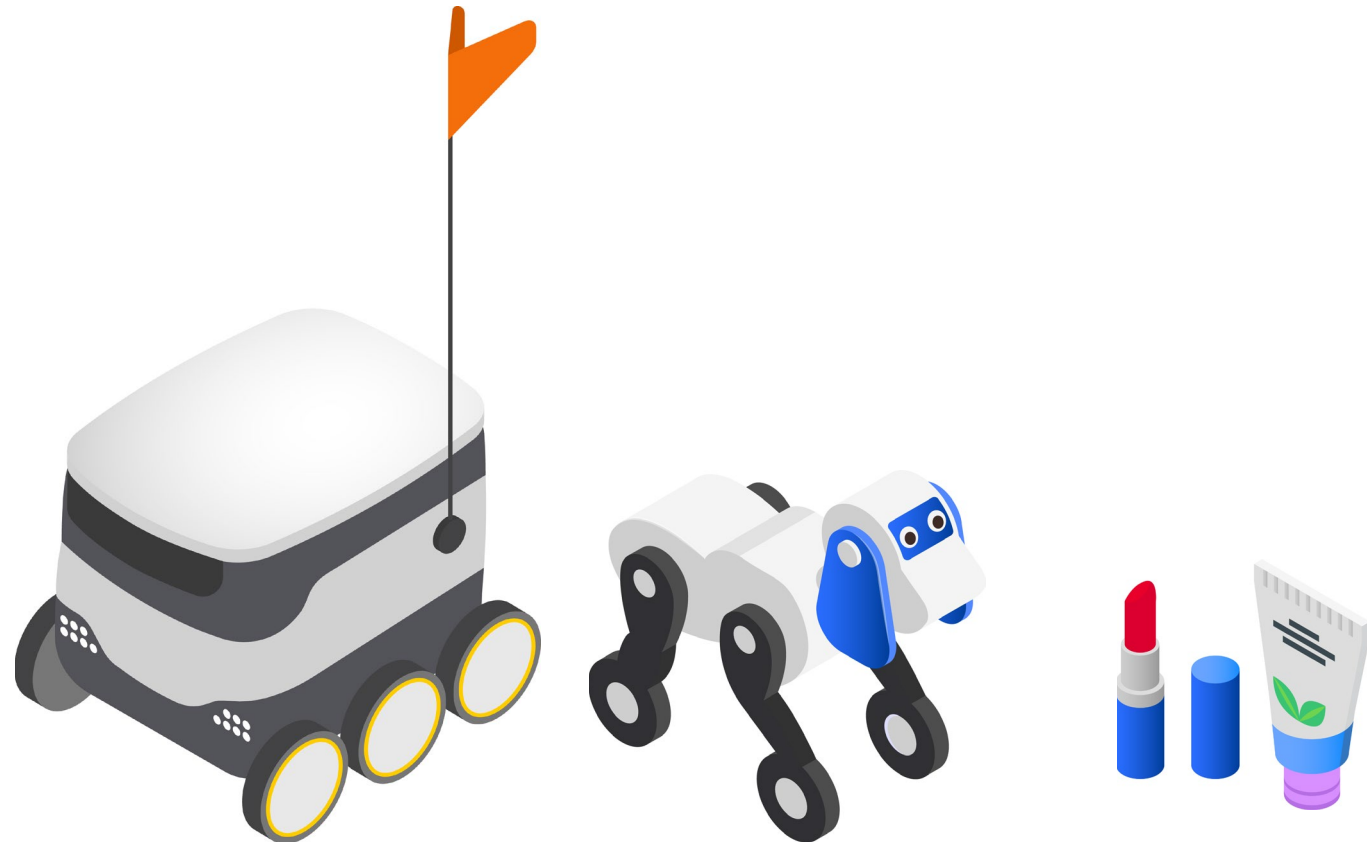
Varmistamme, että markkina- ja valvonta on kokonaisvaltaista, riskiperusteista ja vaikuttavaa. Kehitämme valvontaprosesseja, vahvistamme viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä sekä hyödynnämme viestintää ja neuvontaa ennaltaehkäisevinä talouden toimijoiden ohjauksen välineinä. Näin varmistamme, että toimenpiteet kohdistuvat oikeisiin asioihin oikeaan aikaan ja ovat mahdollisimman vaikuttavia.

Strateginen valinta 1a: Valvonnan kohdentaminen tuotteisiin ja toimijoihin, joihin liittyy merkittävä riskipotentiaali

Kohdennamme valvontatoimet riskiperusteisesti niihin tuotteisiin, toimijoihin ja toimialoihin, jotka voivat aiheuttaa vakavia haittoja tuotteiden loppukäyttäjille, ympäristölle tai markkinoiden toimivuudelle Suomessa ja EU:ssa. Tavoitteenamme on varmistaa resurssien tehokas käyttö siten, että toimenpiteet ehkäisevät haittoja mahdollisimman ennakoivasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Strateginen valinta 1b: Valvontaprosessien kehittäminen kohti tehokkuutta ja muutoskykyä

Kehitämme ja optimoimme valvontaprosesseja systemaattisesti, jotta ne ovat sujuvia, vaikuttavia ja vastaavat toimintaympäristön muutoksiin. Yhennämme menettelytapoja ja hallintomenetelmiä sekä kehitämme työkaluja, joilla voidaan tunnistaa ja hallita tulevaisuuden riskejä. Digitalisaation hyödyntäminen, kuten tiedonhallinnan ja analytiikan ratkaisut, tehostavat prosesseja ja reagointikykyä. Markkina- ja valvontaviranomaiset tukevat asiakaslähtöisesti talouden toimijoita vastuullisessa toiminnassa ja tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamisessa.

Strateginen valinta 1c: Valvonnan vaikuttavuuden lisääminen yhteistyön keinoin

Vahvistamme valvonnan vaikuttavuutta kansallisten ja EU-tason markkinavalvontaviranomaisten tiiviillä yhteistyöllä. Yhteistyö mahdollistaa tehokkaan tiedonvaihdon, yhteisten riskien tunnistamisen ja valvontatoimien koordinoinnin eri tuotesektoreiden välillä. Se tukee myös resurssien yhteiskäyttöä, yhtenäisten toimintamallien kehittämistä ja sääntelyn johdonmukaista soveltamista.

Strateginen valinta 1d: Ennaltaehkäisevän ohjauksen toteuttaminen viestinnän ja neuvonnan keinoin

Hyödynnämme viestintää ja neuvontaa valvonnan tukena. Selkeä ja oikea-aikainen neuvonta ja ohjaus auttaa talouden toimijoita toimimaan vaatimustenmukaisesti ja vastuullisesti sekä vähentää vaatimustenvastaisuuden riskiä jo ennen tuotteiden markkinoille saattamista. Julkaisemme ajantasaista tietoa vaarallisista ja vaatimustenvastaisista tuotteista sekä tarjoamme neuvontaa, joka tukee sääntelyn ymmärtämistä ja soveltamista käytännössä. Ylläpidämme helposti saavutettavia neuvontakanavia ja oppimisalustoja, jotka tukevat talouden toimijoita sääntelyn soveltamisessa käytännössä.

PAINOPISTEALUE 2: KESTÄVÄ KEHITYS JA TEKNOLOGINEN MURROS – VALVONTAA MUUTTUVASSA TUOTEMAAILMASSA

Uudet teknologiat, tekoälypohjaiset ratkaisut, kiertotalouden innovaatiot sekä kestävään kehitykseen liittyvät vaatimukset ja haasteet muuttavat markkina- ja valvonnan toimintaympäristöä nopeasti. Erityisesti tekoälyyn perustuvat tuotteet ja järjestelmät tuovat mukanaan uusia mahdollisuuksia, mutta myös valvonnallisia haasteita, jotka edellyttävät markkina- ja valvontaviranomaisilta ennakkointia ja osaamista.

Varmistamme, että markkina- ja valvonnan keinoin reagoidaan teknologisiin muutoksiin sekä tuetaan kestävää kehitystä ja tältä osin varmistetaan, että erityisesti uuden teknologian, tekoälyn ja kiertotalouden ratkaisuihin liittyvät tuotteet ovat turvallisia, vastuullisia ja vaatimustenmukaisia. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi kehitämme jatkuvasti osaamistamme ja toimintatapojamme, jotta voimme valvoa tehokkaasti uusia ja yhä monimutkaisempia tuotteita sekä varmistaa niiden vaatimustenmukaisuus myös tulevaisuudessa.

Strateginen valinta 2a: Ekosuunnittelu- ja kiertotalousvaatimusten valvonnan vahvistaminen

Vahvistamme markkina- ja valvonnan varmistamiseksi, että tuotteet ovat ympäristökestäviä, energiatehokkaita ja täyttävät vaatimukset koko käyttöikänsä ajan. Valvomme ekosuunnittelua, resurssitehokkuutta, korjattavuutta ja digitaalisten tuotepassien toteutumista. Kohdennamme valvontaa erityisesti ympäristölle haitallisia aineita sisältäviin tuotteisiin sekä seuraamme vastuullisuusväittämiä ja ympäristömarkkinointia. Tuemme kestävää tuotantoa ja kulutusta sekä ohjaamme markkinoita kohti vastuullisempia ratkaisuja.

Kehitämme valvontaa kiertotalouden näkökulmasta. Kohdennamme valvontaa esimerkiksi käytettyihin tuotteisiin sekä uusiomateriaalien ja -osien käyttöön. Tavoitteenamme on varmistaa, että myös kierrätetyt sekä uudelleen käytetyt ja kierrätysmateriaaleista valmistetut tuotteet ovat turvallisia, vaatimustenmukaisia ja ympäristön kannalta kestäviä.

Strateginen valinta 2b: Uusien ja teknologisesti edistyneiden tuoteryhmien valvonnan vahvistaminen

Kehitämme markkina- ja valvonnan valmiuksia tunnistaa ja arvioida uusien, teknologisesti kehittyvien ja monimutkaistuvien tuotteiden riskejä. Vahvistamme osaamista ja valvontamenetelmiä, jotta voimme soveltaa sääntelyä tehokkaasti myös innovatiivisiin tuotteisiin ja varmistaa niiden turvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden koko elinkaaren ajan.

Strateginen valinta 2c: Tekoälytuotteiden ja digitaalisten järjestelmien kyberturvallisuuden ja toiminnallisen luotettavuuden valvonnan kehittäminen

Kehitämme tekoälyä hyödyntävien tuotteiden ja digitaalisten järjestelmien valvontaa. Tunnistamme tekoälyn ja kyberturvallisuuteen liittyvät riskit, seuraamme teknologian kehitystä ja varmistamme, että tuotteet ovat turvallisia, toiminnaltaan avoimia ja sääntelyn mukaisia. Tavoitteena on edistää luottamusta älykkäisiin tuotteisiin varmistamalla tuotteen vaatimustenmukaisuus koko sen elinkaaren ajan.

PAINOPISTEALUE 3: TIEDON HYÖDYNTÄMINEN JA TUOTTAMINEN – TIEDOLLA VAIKUTTAVAMPAA MARKKINAVALVONTAA

Markkinavalvonnassa siirrytään kohti tiedolla ohjattua toimintaa. Tiedon määrä ja saatavuus kasvavat, ja samalla korostuu tarve hyödyntää tietoa tehokkaasti valvonnan suunnittelussa, kohdentamisessa ja viestinnässä. Tiedon avulla voidaan ennakoida markkinoiden muutoksia, tunnistaa riskejä ja kohdistaa toimenpiteet vaikuttavasti.

Varmistamme, että markkinavalvonta perustuu ajantasaiseen ja monipuoliseen tietoon. Hyödynnämme viranomaisten aineistoja, verkkokauppadataa ja sosiaalisen median havaintoja riskiperusteisen valvonnan tueksi. Kehitämme yhtenäisiä käytäntöjä tiedon keräämiseen, analysointiin ja jakamiseen viranomaisten välillä. Lisäksi tuotamme ja julkaisemme valvontatietoa avoimesti eri kohderyhmille, jotta markkinavalvonta olisi vaikuttavaa, läpinäkyvää ja ajankohtaista.

Strateginen valinta 3a: Digitaalisten työkalujen ja automaation käytön lisääminen valvonnassa

Käytämme digitaalisia työkaluja ja automaatiota tiedon keräämisessä ja analysoinnissa. Otamme käyttöön teknologioita, kuten verkkoharavointiratkaisuja, tekstianalytiikkaa ja tekoälypohjaisia menetelmiä, jotka tukevat tiedon tehokasta käsittelyä ja tulkintaa. Pyrimme automatisoimaan rutiinimaisia tiedonkeruu- ja analyysiprosesseja parantaaksemme toiminnan tehokkuutta, ajantasaisuutta ja resurssien käyttöä. Osallistumme kansainväliseen yhteistyöhön digitaalisten työkalujen kehittämisessä, erityisesti EU:n tarjoamien ratkaisujen osalta. Varmistamme henkilöstön osaamisen tarjoamalla koulutusta, käytännön tukimateriaaleja ja jatkuvaa osaamisen kehittämistä.

Strateginen valinta 3b: Tiedon hyödyntäminen valvonnan suunnittelussa ja kohdentamisessa

Kehitämme toimivia käytäntöjä tiedon keräämiseen, analysointiin ja jakamiseen viranomaisten välillä. Edistämme yhtenäisiä analyysikäytäntöjä ja tietorakenteita, jotka mahdollistavat tiedon yhdistelyn, vertailun ja riskien tunnistamisen. Pyrimme hyödyntämään kehittyneitä analytiikkamenetelmiä, kuten tekoälyä ja koneoppimista, valvonnan painopisteiden, ilmiöiden ja uudentyyppisten riskien tunnistamiseen.

Hyödynnämme monipuolisia ja ajantasaisia tietolähteitä, kuten EU:n markkinavalvonnan tietojärjestelmiä (esim. ICSMS¹⁶ ja Safety Gate¹⁷), kansallisia valvontarekistereitä, verkkokauppadataa, asiakaspalautteita sekä sosiaalisen median havaintoja valvonnan kohdentamiseen. Pyrimme ennakkoimaan markkinoiden muutoksia valvontatoimien kohdistamisessa. Tavoitteena on luoda yhtenäinen ja kokonaisvaltainen valvonnan suunnitteluprosessi, jossa tieto toimii perustana valvonnan suuntaamiselle, priorisoinnille, resurssien kohdentamiselle ja toimenpiteiden ajoitukselle. Prosessi yhdistää eri tietolähteistä saadun tiedon systemaattisesti, tukee päätöksentekoa ja mahdollistaa nopean reagoinnin markkinoiden muutoksiin sekä uusien riskien ilmenemiseen.

Strateginen valinta 3c: Tiedon tuottaminen ja julkaiseminen eri kohderyhmien tarpeisiin

Tuotamme ja julkaisemme valvontatietoa eri kohderyhmille, kuten kuluttajille, työntekijöille, yritysille ja viranomaisille. Kehitämme selkeitä ja visuaalisia raportointitapoja, kuten infograafeja, tilannekuvia ja verkkopohjaisia koosteita tukemaan markkinoiden toimintaa ja tiedolla vaikuttamista sekä tiedon ymmärrettävyyttä ja käytettävyyttä. Lisäksi tuotamme tietoa markkinoiden kehityksestä, joka tukee sekä viranomaistoimintaa, että sidosryhmien päätöksentekoa. Hyödynnämme kerättyä tietoa ohjauksen ja neuvonnan kohdentamisessa.

¹⁶ Markkinavalvonta-asetuksen 34 artiklassa mainittu tieto- ja viestintäjärjestelmä, jolla kerätään ja käsitellään ja jossa varastoidaan jäsenmäärästä muodossa tietoja kysymyksistä, jotka liittyvät unionin yhdenmukaistamislainsäädännön toimeenpanoon, tarkoituksena parantaa tiedonvaihtoa jäsenvaltioiden välillä, myös tietopyyntöjä varten, ja tarjota kattava katsaus markkinavalvontatoimista ja markkinavalvonnan tuloksista ja suuntauksista. Järjestelmää voivat käyttää komissio, markkinavalvontaviranomaiset, yhteyspisteet sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnasta vastaavat viranomaiset.

¹⁷ Yleisen tuoteturvallisuusasetuksen 25 artiklassa mainittu pikahälytysjärjestelmä, joka on tarkoitettu tietojenvaihtoon vaarallisia tuotteita koskevista korjaavista toimenpiteistä. Järjestelmä kattaa kuluttajakäyttöön tarkoitettut tuotteet, kuten lelut, sähkölaitteet, moottoriajoneuvot ja kosmetiikkatuotteet, sekä ammattikäyttöön tarkoitettut tuotteet ja ympäristöriskin aiheuttavat tuotteet, mutta ei lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, rehuja ja elintarvikkeita.

PAINOPISTEALUE 4: DIGITAALINEN KAUPANKÄYNTI – TEHOKASTA VALVONTAA DIGITAALISILLA MARKKINOILLA

Digitaalinen kaupankäynti kasvaa nopeasti ja muuttaa tuotemarkkinoiden toimintaa. Verkkokaupan, alustatalouden ja uusien digitaalisten myyntikanavien yleistymisen tuo mukanaan uusia haasteita valvonnalle. Rajat ylittävä kauppa, algoritmien vaikutukset tuotetarjontaan ja sääntelyn soveltamisen vaikeudet monimutkaistavat valvontaa. Samalla teknologian kehitys kuitenkin tarjoaa uusia mahdollisuuksia valvonnan tehostamiseen ja kohdentamiseen digitaalisessa ympäristössä.

Varmistamme, että markkinavalvonta vastaa digitaalisen kaupankäynnin erityispiirteisiin ja teknologian kehitykseen. Seuraamme verkkokauppoja ja uusia myyntikanavia, sekä arvioimme sääntelyn soveltuvuutta ja osallistumme sen kehittämiseen. Otamme käyttöön digitaalisia valvontatyökaluja, vahvistamme viranomaisten osaamista ja rakennamme yhteistyömalleja sekä kansallisesti, että kansainvälisesti. Lisäksi tarjoamme yrityksille selkeää ohjeistusta ja neuvontaa, jotta sääntelyä voidaan soveltaa tehokkaasti myös digitaalisessa toimintaympäristössä.

Strateginen valinta 4a: Verkkokauppojen, verkkomarkkinapaikkojen ja uusien digitaalisten myyntikanavien valvonnan edistäminen

Kehitämme markkinavalvontaa vastaamaan verkkokaupan, verkkomarkkinapaikkojen, alustatalouden ja kansainvälisen digitaalisen kaupan tuomiin haasteisiin. Valvomme verkkokauppoja, verkkomarkkinapaikkoja ja muita digitaalisia myyntikanavia. Kohdistamme toimia myös kolmansien maiden toimijoihin EU-tasoisien valvonnan osana ja kuluttajien tiedon lisäämiseksi. Seuraamme myös uusien digitaalisten myyntikanavien, kuten live stream -kaupan, sosiaalisen median kaupan ja vaikuttajamarkkinoinnin kehittymistä. Otamme käyttöön digitaalisia valvontatyökaluja ja vahvistamme viranomaisten osaamista verkkokauppojen toimintalogiikasta, algoritmeista ja alustarakenteista. Edistämme yhteistyötä verkkoalustojen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa digitaalisen kaupankäynnin valvonnan kehittämiseksi.

Strateginen valinta 4b: Uudistuvan sääntelyn ja valvontaympäristön kehittäminen

Osallistumme aktiivisesti kansallisen ja EU-tason sääntelyn kehittämiseen, jotta lainsäädäntö vastaisi digitaalisen kaupankäynnin erityispiirteitä ja riskejä. Tunnistamme digitaalisen kaupankäynnin valvonnan kannalta keskeiset sääntelyaukot ja laadimme ehdotuksia niiden korjaamiseksi yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Edistämme yhtenäistä sääntelyn soveltamista ja valvontakäytäntöjä. Vahvistamme valvontahenkilöstön osaamista uusien digitaalisten kanavien toimintalogiikasta ja teknologioista, jotta valvonta olisi vaikuttavaa ja kanavien erityispiirteet huomioivaa. Seuraamme teknologian ja liiketoimintamallien kehitystä arvioidaksemme niiden vaikutuksia sääntelytarpeisiin ja valvonnan kohdentamiseen.

4. Strategian seuranta ja arviointi

Markkina- ja valvontastrategian toteutumisen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi ovat tärkeä osa sen käytännön toimeenpanoa sekä jatkuvaa kehittämistä ja parantamista. Seuranta ja arviointi tehdään markkina- ja valvonnan yhteistyöryhmässä, jossa markkina- ja valvontaviranomaiset jakavat tietoa ja kokemuksia. Strategian toteutumista arvioidaan vuosittaisen, määrällisiin ja laadullisiin indikaattoreihin perustuvan analyysin avulla. Arvioinnin tulokset kirjataan ja käsitellään yhteistyöryhmässä. Tarvittaessa strategiaa päivitetään hyväksytyn toimintasuunnitelman mukaisesti, jotta se vastaa paremmin markkina- ja valvonnan tavoitteita ja muuttuvaa toimintaympäristöä.

Seuranta perustuu kansallisiin havaintoihin ja EU-tason arviointikriteereihin. EU:ssa kansallisia markkina- ja valvontastrategioita arvioidaan unionin tuotteiden vaatimustenmukaisuutta käsittelevässä verkostossa (*EU Product Compliance Network, EUPCN*).¹⁸ EUPCN on määrittänyt 12 keskeistä markkina- ja valvonnan indikaattoria, joita voidaan soveltuvin osin hyödyntää myös kansallisessa strategian arvioinnissa ja seurannassa. Indikaattorit kattavat muun muassa valvottujen tuotteiden määrän, havaittujen vaatimustenvastaisuuksien lukumäärän, valitukset ja ilmoitukset, testattujen

tuotteiden määrän, rajat ylittävän yhteistyön sekä markkina- ja valvonnan tulokset. Markkina- ja valvonnan indikaattorien määrittämiseen käytetty tieto kerätään vuosittain mahdollisimman kattavasti EU:n markkina- ja valvonnan tieto- ja viestintäjärjestelmästä (ICSMS), joka toimii yhteisenä markkina- ja valvonnan tietopohjana jäsenvaltioiden välillä.

Lisäksi yleisestä tuoteturvallisuudesta annetun asetuksen (EU) 2023/988 kannalta merkityksellisten tuotosindikaattoreiden määrittämisestä annetussa täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2024/2958¹⁹ on määritellyt markkina- ja valvonnan tuotosindikaattorit, jotka kuvaavat ja mittaavat yleisen tuoteturvallisuusasetuksen soveltamista. Näitä tuotosindikaattoreita voidaan soveltuvin osin hyödyntää myös kansallisessa markkina- ja valvonnan arvioinnissa, erityisesti strategian vaikuttavuuden ja resurssien käytön tehokkuuden tarkastelussa.

Strategian seuranta ja arviointi tukevat markkina- ja valvonnan jatkuvaa kehittämistä, resurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista sekä vaikuttavuuden parantamista. Tavoitteena on varmistaa, että markkina- ja valvonta kykenee reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin, kuten teknologian kehitykseen, kuluttajakäyttäytymisen muutoksiin

ja uusien riskien ilmenemiseen. Samalla pyritään edistämään turvallisten ja vaatimustenmukaisten tuotteiden saatavuutta markkinoilla sekä vahvistamaan luottamusta markkina- ja valvonnan toimintaan.

¹⁸ Markkina- ja valvonta-asetuksen 29 artiklan nojalla perustettu verkosto, jonka tarkoituksena on toimia toimeenpanevien jäsenvaltioiden viranomaisten ja komission jäsenlän koordinoinnin ja yhteistyön foorumina ja yhdenmukaistaa markkina- ja valvonnan käytäntöjä unionissa ja tehdä siten markkina- ja valvonnan tehokkaampaa. Verkosto koostuu kunkin jäsenvaltion edustajista, mukaan lukien edustaja kustakin yhteyspisteestä, ja valinnaisesta kansallisesta asiantuntijasta, hallinnollisen yhteistyön ryhmien puheenjohtajista sekä komission edustajista.

¹⁹ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2024/2958, annettu 29 päivänä marraskuuta 2024, yleisestä tuoteturvallisuudesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2023/988 kannalta merkityksellisten tuotosindikaattoreiden määrittämisestä (EUVL L, 2024/2958, 2.12.2024)

Liite 1

Markkinaevalvonta Suomessa

1. MARKKINAVALVONNAN RAKENNE SUOMESSA

1.1 Markkinaevalvonnan ohjaus, kansalliset markkinaevalvontaviranomaiset ja toimivallan jakautuminen Suomessa

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa markkinaevalvonta-asetuksen kansallisen täytäntöönpanon koordinoinnista sekä ministeriöiden välisen yhteistyön järjestämisestä markkinaevalvontaan liittyvissä asioissa. Kukin ministeriö vastaa markkinaevalvonnan organisoinnista omilla sektoreillaan.

Suomessa markkinaevalvonta on järjestetty tuotesektorikohtaisesti useiden markkinaevalvontaviranomaisten tehtäväksi. Suomen markkinaevalvontaviranomaiset toimivat yhteensä seitsemän ministeriön hallinnonalalla, ja markkinaevalvontaa hoitavat pääosin ministeriöiden ohjaamat virastot. Poikkeuksena tästä on työsuojeluviranomaisten eli sosiaali- ja terveysministeriön sekä lupa- ja valvontaviraston (LVV) toteuttama olennaisessa määrin työssä käytettäväksi tarkoitettujen teknisten laitteiden markkinaevalvonta. Tällä sektorilla tuotteiden markkinoille ja käyttöön luovuttamista koskevat

rajoittavat päätökset tehdään ministeriössä.²⁰ Samoin ympäristöministeriö toimii markkinaevalvontaviranomaisena ulkona käytettävien laitteiden melupäästöjen osalta. Huomioitavaa on myös, että Suomen Tulli toimii ulkorajavalvontaviranomaisen roolin lisäksi myös markkinaevalvontaviranomaisena tietyillä tuotesektoreilla (kemikaalit, kosmetiset valmisteet, biosidit, lelut ja kuluttajakäyttöön tarkoitettut tavarat). Markkinaevalvontaviranomaiset raportoivat valvonnasta ja tehdyistä markkinaevalvontatoimista kansallisella tasolla yleensä sektori-kohtaisesti.

Markkinaevalvontaa toteutetaan Suomessa myös muilla kuin tämän strategian soveltamisalaan kuuluvilla tuotesektoreilla. Esimerkiksi elintarvikkeita koskeva lainsäädäntö on EU-tasolla erotettu niin sanottuja non-food-tuotteita koskevasta lainsäädännöstä, joten elintarvikkeet on rajattu tämän markkinaevalvontastrategian ulkopuolelle.

Suomen markkinaevalvontaviranomaiset, niiden vastuualueet sekä markkinaevalvontaviranomaisia ohjaavat tahot on esitetty taulukossa 2. Taulukossa mainittujen viranomaisten lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitus vastaa maakunnan alueella markkinaevalvonnasta tietyin poikkeuksin ja reuna-

ehdoin. Maakunnan vastuulle kuuluvat esimerkiksi kosmeettisten valmisteiden, lelujen, kuluttajakäyttöön tarkoitettujen henkilönsuojainten ja koneiden, rakennustuotteiden, aerosolien, kuljetettavien painelaitteiden, hissien, ulkona käytettävien laitteiden melupäästöjen, räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojajärjestelmien, pyroteknisten tuotteiden, siviilikäyttöön tarkoitettujen räjähteiden, kaasulaitteiden, sähkölaitteiden, kemikaalien, tuotteiden ekologisen suunnittelun ja energiamerkintöjen, rengasmerkintöjen, huviveneiden, ajoneuvojen, lannoitevalmisteiden, kulutustavaroiden, biosidien, pakkausten ja pakkausjätteiden, tupakkatuotteiden ja esteettömyyden markkinaevalvonta Ahvenanmaan maakunnassa.

Strategian liitteeseen 3 kootussa taulukossa 3 on puolestaan esitetty tähän strategiaan sisällytetyt, markkinaevalvonta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotesäädökset (tuotesektorit) ja niistä vastuussa olevat valvontaviranomaiset.

²⁰ Lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2026 alkaen. Työsuojelusektorilla selvitetään EU:n koneasetuksen (EU) 2023/1230 täytäntöönpanon yhteydessä mahdollisuutta siirtää markkinaevalvontatehtävä kokonaisuudessaan Lupa- ja valvontaviraston hoidettavaksi.

Taulukko 2. Suomen markkinaevalvontastrategian alaisten tuotesektoreiden markkinaevalvontaviranomaiset, niiden valvomat tuoteryhmät sekä kyseisiä viranomaisia ohjaavat tahot.

Markkina- ja valvontaviranomainen	Valvottavat tuoteryhmät	Ohjausvastuu
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	Laivavarusteet, huviveneet, vesiskootterit, huviveneisiin asennettavien moottoreiden pakokaasu- ja melupäästöt, rengasmerkinnät, ajoneuvot ja erilliset tekniset yksiköt, miehittämättömät ilma-alukset, liikkuvien työkonien pakokaasupäästöt, radiolaitteet sekä tuotteiden esteettömyys, tekoälyjärjestelmät*, kyberkestävyys*	Liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea	Lääkinnälliset laitteet, in vitro -diagnostiikkaan tarkoitetut lääkinälliset laitteet, tekoälyjärjestelmät (ml. kyberkestävyys)*	Sosiaali- ja terveysministeriö
Ruokavirasto	Lannoitevalmisteet	Maa- ja metsätalousministeriö
Työsuojeluviranomaiset - Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) - Lupa- ja valvontavirasto (LVV) (työsuojeluosasto)	Työssä käytettäväksi tarkoitetut henkilönsuojaimet, koneet ja köysiratalaitteistot, tekoälyjärjestelmät (ml. kyberkestävyys)* (STM ja LVV) Työssä käytettäväksi tarkoitetut kemikaalit, ulkona käytettävien, työssä käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden melupäästöt (LVV)	Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen ympäristökeskus (SYKE)	Fluoratut kasvihuonekaasut ja otsonikerrosta heikentävät aineet sekä näitä sisältävät laitteet, liikenne- ja polttoaineet, EU ympäristömerkki	Ympäristöministeriö
Säteilyturvakeskus (STUK)	Kuluttajatuotteiden säteilyturvallisuuteen liittyvät ominaisuudet: sähkömagneettiset kentät, infrapunasäteily, näkyvä valo, ultraviolettisäteily, laser, ultraääni tai radioaktiivisuus.	Sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)	Akut ja paristot, aerosolit, jalometallituotteet, biosidit, kemikaalit, rakennustuotteet, kulutustavarat, kosmeettiset valmisteet, pesuaineet, ekosunnittelu ja energiamerkinnät, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, hissit, siviilikäyttöön tarkoitetut räjähteet, kaasulaitteet, kuluttajakäyttöön tarkoitetut koneet, ulkona käytettävien kuluttajakäyttöön tarkoitettujen laitteiden melupäästöt, mittauslaitteet, öljysäiliöt, pakatut tuotteet, pakkaukset ja pakkausjätteet, kuluttajakäyttöön tarkoitetut henkilönsuojaimet, painelaitteet, painesäiliöt, pyrotekniset tuotteet, räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitetut laitteet, paloturvallisuuslaitteet, kertakäyttöiset muovituotteet, tekstiili- ja jalkine- ja vaatemerkinnät, lelut, vaarallisten aineiden ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden kuljetussäiliöt ja -pakkaukset, talousvesituotteet, tekoälyjärjestelmät (ml. kyberkestävyys)*	Työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sisäministeriö
Tulli	Kemikaalit, kosmeettiset valmisteet, biosidit, kuluttajakäyttöön tarkoitetut tavarat (mm. lelut ja lastenhoitotarvikkeet), tekoälyjärjestelmät (ml. kyberkestävyys)*	Valtiovarainministeriö
Lupa- ja valvontavirasto (Sosiaali- ja terveysalan osasto)	Tupakkatuotteet ja vastaavat tuotteet	Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö ²¹	Ulkona käytettävien laitteiden melupäästöt	Ympäristöministeriö

* Strategian valmisteluhetkellä tekoölyjärjestelmiä ja kyberkestävyyasetuksen toimeenpanoa koskeva kansallinen lainsäädäntö on vasta valmisteilla. Taulukon tiedot markkina- ja valvontaviranomaisista perustuvat hallituksen esitykseen eduskunnalle EU:n tekoölyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 46/2025 vp.) sekä hallituksen esitykseen eduskunnalle kyberkestävyyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 179/2025 vp.). Taulukossa on mainittu vain tekoölyasetuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen suuririskisten tekoölyjärjestelmien esitetyt markkina- ja valvontaviranomaiset.

Tekoälyasetus laajentaa markkinavalvonnan soveltamisalaa koskemaan myös sellaisia tekoälyjärjestelmiä, joita ei perinteisesti ole pidetty tuotteina. Näihin kuuluvat erityisiin käyttötarkoituksiin ja toimialoihin suunnitellut järjestelmät, joiden valvontaan perinteinen markkinavalvonta ei sellaisenaan sovellu. Asetuksen mukaisesti markkinavalvonta-asetuksessa olevat viittaukset ”tuotteeseen” katsotaan koskevan kaikkia tekoälyasetuksen soveltamisalaan kuuluvia tekoälyjärjestelmiä. Tämä laajennus edellyttää viranomaisilta uudenlaista lähestymistapaa valvontaan, erityisesti suuririskisten järjestelmien osalta.

Tässä yhteydessä suuririskisillä tekoälyjärjestelmillä tarkoitetaan tekoälyasetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja tekoälyjärjestelmiä, jotka liittyvät asetuksen liitteessä III lueteltuihin toimialoihin²². Järjestelmien valvontatehtäviin on esitetty uusia viranomaisia, jotka löytyvät tämän strategian liitteen 3 taulukosta 3. Markkinavalvontaviranomaiset voivat soveltaa strategian tavoitteita ja periaatteita näihin suuririskisiin järjestelmiin vain siltä osin kuin ne ovat tarkoituksenmukaisia ja soveltuvia. Tämä edellyttää tapauskohtaista harkintaa sekä tiivistä yhteistyötä eri sektorien asiantuntijaviranomaisten kanssa.

1.2 Markkinavalvontasääntely Suomessa

Tuotteita koskeva sääntely on Suomessa pääosin hajautunut usean eri ministeriön hallinnonalalle.²³ Poikkeuksen tähän hajautettuun sääntelyrakenteeseen muodostaa markkinavalvontalaki, jossa säädetään markkinavalvonnasta sen soveltamisalaan kuuluvien tuotesektorien osalta. Markkinavalvontalaki on horisontaalinen ja tiettyjä tuotesektoreita koskeva markkinavalvonnan yleislaki, jossa säädetään muun muassa toimivaltaisista markkinavalvontaviranomaisista ja niiden käytössä olevista valvontatoimenpiteistä. Markkinavalvontalailla on pantu täytäntöön markkinavalvonta-asetus sen soveltamisalaan kuuluvien tuotesektorien osalta. Markkinavalvontalain soveltamisalaan kuulumattomien tuotesektorien, kuten lääkinnällisten laitteiden ja rakennustuotteiden, markkinavalvonnasta säädetään erillisissä sektorikohtaisissa säädöksissä.

Yleinen tuoteturvallisuusasetus (GPSR) asettaa vaatimuksia kuluttajatuotteiden turvallisuudelle sekä velvollisuuksia talouden toimijoille. Asetusta sovelletaan myös tuotteisiin, jotka kuuluvat unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamisalaan, siltä osin kuin kyseinen erityislainsäädäntö ei kata kaikkia turvallisuusriskejä tai -näkökohtia. GPSR täydentää sektorikohtaista sääntelyä erityisesti

tilanteissa, joissa tuotteen turvallisuuteen liittyvät riskit jäävät yhdenmukaistamisäätelyn ulkopuolelle.

Suomessa kuluttajatuotteiden markkinavalvontaviranomaisista säädetään laissa kuluttajatuotteiden turvallisuudesta (184/2025, *jäljempänä kuluttajatuoteturvallisuuslaki*).²⁴ Markkinavalvontalain lisäksi kuluttajatuoteturvallisuuslaki sisältää myös säännöksiä viranomaisten toimivaltuuksista, valvontatoimenpiteistä, kielivaatimuksista, verkko-markkinapaikkojen vastuista sekä seuraamuksista tuoteturvallisuusvelvoitteiden rikkomisesta.

Ahvenanmaan maakunnassa tehtävä markkinavalvonta määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) säädetyn Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan (Manner-Suomi) välisen toimivallan jaon mukaisesti. Tuotesäädökset kuuluvat osin valtakunnan toimivaltaan ja osin Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan. Maakunta vastaa EU-säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia kuuluu sen toimivaltaan.

²¹ Tukes ja työsuojeluviranomaiset (LVV) valvovat laitemeluasetuksen (Valtioneuvoston asetus ulkona käytettävien laitteiden melupäästöistä, 621/2001) mukaisten koneiden ja laitteiden vaatimustenmukaisuutta ja ympäristöministeriö tekee näihin liittyvät, markkinatoimijoihin kohdistetut hallinnolliset päätökset.

²² Tekoälyasetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen liitteen III mukaiset suuririskiset tekoälyjärjestelmät liittyvät seuraaviin toimialoihin: biometrinen tunnistaminen, kriittinen infrastruktuuri, varhaiskasvatus ja koulutus, työllistäminen, henkilöstöhallinto ja itsenäisen ammatinharjoittamisen mahdollistaminen, välttämättömien yksityisten ja julkisten palvelujen sekä etuuksien saatavuus ja käyttö, lainvalvonta, muuttoliikkeen hallinta, turvapaikka-asiat ja rajavalvonta, oikeudenhoito sekä demokraattiset prosessit.

²³ Kansalliset tuotemääräykset on koottu Suomen tuoteyhteyspisteen verkkosivuille tuotesektorikohtaisesti: <https://tukes.fi/tuoteyhteyspiste/tuotteiden-saadossa vaatimukset>

²⁴ Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on yleisessä tuoteturvallisuusasetuksessa ja kuluttajatuoteturvallisuuslaissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen. Lisäksi Tulli on näiden säädösten mukainen markkinavalvontaviranomainen tietyissä erityistapauksissa. Yleinen tuoteturvallisuusasetus ja sen myötä kuluttajatuoteturvallisuuslaki ovat täydentävää lainsäädäntöä, joka tulee ottaa huomioon viranomaisen tekemässä kuluttajille suunnattuja tuotteita koskevassa markkinavalvonnassa, vaikka kyseinen viranomainen ei olisikaan erikseen mainittu näiden säädösten mukaisena markkinavalvontaviranomaisena. Asetuksen 2 artiklassa on erikseen lueteltu tuoteryhmät, joihin asetusta ei sovelleta edes täydentävästi.

1.3 Markkinavalvontaprosessi Suomessa

Markkinavalvontaviranomaiset toteuttavat valvontaa tapauskohtaisesti käyttäen kullekin tuotteelle ja tilanteelle parhaiten soveltuvia toimenpiteitä. Markkinavalvonnan tavoitteena on, että markkinoille saatettavat tuotteet täyttävät lainsäädännön vaatimukset ja että markkinoille jo päätyneiden vaatimustenvastaisten ja vaarallisten tuotteiden mahdolliset haitalliset vaikutukset saadaan minimoitua erilaisten korjaavien toimenpiteiden kautta. Markkinavalvonnan on oltava perusteellista ja vaikuttavaa, jotta voidaan varmistaa tuotteita koskevan lainsäädännön oikea

ja yhdenmukainen soveltaminen sekä tehokas riskienhallinta. Tämä edellyttää, että valvontatoimet kohdistetaan tarkoituksenmukaisesti ja että viranomaiset pystyvät puuttumaan nopeasti tuotteissa esiintyviin vaatimustenvastaisuuksiin. Aktiivisen tiedottamisen ja talouden toimijoiden neuvonnan avulla markkinavalvontaviranomaiset pyrkivät vaikuttamaan ennakolta siihen, että markkinoille saatetaan vain lainsäädännön vaatimukset täyttäviä tuotteita. Markkinavalvontaviranomaisen on käytettävä toimivaltaansa ja hoidettava tehtävänsä riippumattomasti, puolueettomasti ja ilman ennakkoasenteita.

Markkinavalvonta-asetuksen 11 artiklan mukaan markkinavalvontaviranomaisten on toimillaan varmistettava, että

a) sekä verkossa että muualla kuin verkossa saataville asetettujen sellaisten tuotteiden, joihin sovelletaan unionin yhdenmukaistamislainsäädäntöä, markkinavalvonta toteutetaan tehokkaasti niiden alueella;

b) talouden toimijat toteuttavat asianmukaisia ja oikeasuhteisia korjaavia toimia, jotka liittyvät kyseisen lainsäädännön ja tämän asetuksen noudattamiseen;

c) toteutetaan asianmukaisia ja oikeasuhteisia toimenpiteitä, jos talouden toimijat eivät ryhdy korjaaviin toimiin.

Kuva 3. Markkinavalvontaprosessin vaiheet.

Valvonnan suunnittelu ja priorisointi

Markkinavalvonnan suunnittelu ja priorisointi perustuvat kansalliseen markkinavalvontastrategiaan sekä viranomaisen omiin valvontasuunnitelmiin. Näissä dokumenteissa määritellään valvonnan painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet, joiden avulla pyritään varmistamaan vaikuttava, yhdenmukainen ja resurssitehokas markkinavalvonta. Valvonnan suunnittelun tueksi kerätään ja hyödynnetään monipuolista tietoa eri lähteistä. Näitä ovat esimerkiksi EU:n tietokannat (esimerkiksi Safety Gate ja ICSMS), Tullin tilastot, kuluttajailmoitukset, aiemmat valvontahavainnot sekä muut markkinatiedot. Näiden tietojen avulla voidaan tunnistaa valvontaa vaativat kohteet ja reagoida nopeasti mahdollisiin vaatimustenvastaisuuksiin.

Suunnitteluvaiheessa arvioidaan markkinoiden tilanne, tunnistetaan riskialueet ja määritellään ne tuoteryhmät tai toimijat, joihin valvonta kohdistetaan. Priorisointi perustuu riskien arviointiin, valvonnan vaikuttavuuteen sekä käytettävissä oleviin resursseihin. Tavoitteena on varmistaa, että valvonta kohdistuu sinne, missä sillä voidaan ennaltaehkäistä merkittäviä vaatimustenvastaisuuksia tai kuluttajaturvallisuuden vaarantumista. Valvonnan priorisointi voi perustua myös komission rahoittamiin EU:n laajuisiin yhteisprojekteihin (JACOP ja CASP²⁵). Samoin pohjoismaisen yhteistyön kautta voi tulla esiin valvontakohteita tai ilmiöitä, jotka edellyttävät yhteistä tiedonvaihtoa ja koordinoitua valvontaa.

Suunnittelun tueksi hyödynnetään analytiikkaa ja tietopohjaista päätöksentekoa, jossa eri lähteistä saatua tietoa yhdistetään ja arvioidaan systemaattisesti. Tämä mahdollistaa sen, että valvontatoimet voidaan kohdentaa ennakoivasti ja joustavasti

muuttuvien markkinatilanteiden mukaan. Lisäksi suunnittelussa otetaan huomioon viranomaisen strategiset tavoitteet, EU:n markkinavalvonta-asetuksen linjaukset sekä sidosryhmiltä saatu palaute.

²⁵ JACOP (Joint Actions on Compliance of Products) ja CASP (Coordinated Activities on the Safety of Products) ovat Euroopan unionin rahoittamia yhteishankkeita, joiden avulla EU:n ja ETA:n markkinavalvontaviranomaiset voivat tehdä yhteistyötä ja parantaa tuoteturvallisuutta Euroopan sisämarkkinoilla. Näihin hankkeisiin kuuluu yhteistä tuotetestausta, tiedon jakamista ja yhteisten menettelyjen kehittämistä riskien tunnistamiseksi ja käsittelemiseksi.

Tuotteen valinta markkinoilta

Markkinavalvontaviranomaisten on suoritettava tuotteiden ominaisuuksiin liittyvät tarkastukset riittävän kattavasti. Useimmiten tämä edellyttää asiakirjojen tarkastamista sekä tarvittaessa fyysistä testaamista tai laboratoriotestejä, jotka perustuvat riittävään otokseen. Viranomaisten on myös priorisoitava resurssinsa ja toimintansa siten, että markkinavalvonta on tehokasta ja vaikuttavaa. Markkinavalvontaviranomaisten tulee noudattaa *riskiperusteista lähestymistapaa* päättäessään edellä mainituista tarkastuksista ja testeistä, niiden laajuudesta ja tarkastettavien tuotteiden tyypeistä.

Riskiperusteinen lähestymistapa markkinavalvonnassa tarkoittaa toimintamallia, jossa valvontatoimenpiteet kohdistetaan tuotteisiin tai tuoteryhmiin niiden arvioidun riskitason perusteella. Valvonnan suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään markkinoilla olevista tuotteista saatua tietoa sekä muita käytettävissä olevia selvityksiä, joiden avulla arvioidaan tuotteiden mahdollisesti aiheuttamia riskejä. Näiden arvioiden perusteella määritellään valvonnan laajuus ja tarkastusten määrä siten, että valvontaresurssit kohdennetaan mahdollisimman vaikuttavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Toisin sanoen valvonta pyritään kohdistamaan ensisijaisesti tuotteisiin, joiden mahdollisesti aiheuttaman riskin arvioidaan olevan suurin tai vaikutuksiltaan merkit-

tävin. Tuotesektorista riippuen valvonnan riskiperusteisessa kohdentamisessa otetaan huomioon viitteet mahdollisesta vaatimustenvastaisuudesta, tuotteisiin liittyvät vaaratekijät, haitallisuus käyttöympäristölle tai käyttäjälle, tuotteiden käyttäjäryhmät, tuotteiden määrä ja levinneisyys markkinoilla, talouden toimijan aiemmat vaatimustenvastaisuudet, Tullin suorittama riskianalyysi²⁶ ja kuluttajilta vastaanotetut valitukset. EU:n tuotelainsäädännössä tuotteisiin liittyvän riskin käsite kattaa perinteisten terveys- ja turvallisuusriskien lisäksi myös riskit, jotka kohdistuvat työterveyteen ja -turvallisuuteen, kuluttajansuojaan, ympäristöön, yleiseen turvallisuuteen ja muiden yleisten etujen suojeluun liittyviin seikkoihin.²⁷

Markkinavalvonta jaetaan vakiintuneen käytännön mukaisesti proaktiiviseen ja reaktiiviseen valvontaan. Proaktiivisella markkinavalvonnalla tarkoitetaan markkinavalvontaviranomaisen ennalta suunnittelemaa markkinavalvontatoimia, jotka toteutetaan markkinavalvontaviranomaisten laatimien valvontasuunnitelmien mukaisesti. Proaktiivista markkinavalvontaa toteutetaan valvontakäynneillä fyysisissä toimipaikoissa, kuten myymälöissä, varastoissa ja teollisuuden toimipaikoissa, joissa tuotteita myydään tai on otettu käyttöön. Lisäksi proaktiivista valvontaa toteutetaan digitaalisissa myyntikanavissa, kuten verkkokaupoissa, verkkomarkkinapaikoilla ja muilla verkossa

toimivilla alustoilla. Erilaiset kansalliset, pohjoismaiset tai EU-tason markkinavalvontahankkeet, jotka kohdistuvat tiettyihin tuotesektoreihin tai tietyn tyyppisiin talouden toimijoihin, ovat osoittautuneet tehokkaaksi ja vaikuttavaksi tavaksi toteuttaa proaktiivista valvontaa. Markkinavalvontaviranomaisella on myös oikeus hankkia tuotteita tutkittavaksi valehenkilöllisyyttä käyttäen, jos se on tuotteen vaatimustenmukaisuuden valvonnan kannalta välttämätöntä.

Reaktiivisella valvonnalla puolestaan tarkoitetaan markkinavalvontaa, joka käynnistyy ulkoisen herätteen perusteella. Tällaisia herätteitä voivat olla esimerkiksi tuotteisiin liittyvät vaaratilanteet ja onnettomuudet, muiden markkinavalvontaviranomaisten eri tietojärjestelmien kautta tekemät ilmoitukset, sekä muiden viranomaisten, kuluttajien tai talouden toimijoiden tekemät ilmoitukset. Mikäli markkinavalvontaviranomainen saa tiedon, että tuotteen epäillänsä olevan vaatimustenvastainen tai aiheuttavan riskin, sen on ryhdyttävä selvittämään asiaa ja tarvittaessa tarkoituksenmukaisesti jatkotoimiin.

Tuotteen tarkastukset ja testaukset

Tuotteen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi markkinavalvontaviranomaiset voivat tehdä tuotteelle erilaisia tarkastuksia ja testauksia, jotka voivat

²⁶ Tullin suorittama valvonta perustuu riskianalyysiin, jossa käytetään sähköisiä tietojenkäsittelymenetelmiä, jotta riskit voidaan tunnistaa ja arvioida ja jotta tarvittavia vastatoimenpiteitä voidaan kehittää kansallisin, unionin ja soveltuvien osin kansainvälinen arviointiperustein.

²⁷ Riskin aiheuttavalla tuotteella tarkoitetaan tuotetta, joka voi vaikuttaa kielteisesti sovellettavalla unionin yhdenmukaistamislainsäädännöllä suojattuun ihmisten yleiseen terveyteen ja turvallisuuteen, työterveyteen ja -turvallisuuteen, kuluttajansuojaan ja ympäristön, yleisen turvallisuuden ja muiden yleisten etujen suojeluun kohtuuden ja hyväksyttävyyden ylittävällä tavalla suhteessa sen suunniteltuun käyttötarkoitukseen tai kyseisen tuotteen tavanomaisissa tai kohtuudella ennakoitavissa olevissa käyttöolosuhteissa, mukaan lukien tuotteen käyttöikä ja tapauksen mukaan tuotteen käyttöönotto, asennus ja huolto koskevat vaatimukset (markkinavalvonta-asetuksen 3(19) artikla).

olla esimerkiksi merkintöjen ja asiakirjojen tarkastuksia²⁸, laboratoriotestauksia, mittauksia tai muita tuotekohtaisia selvityksiä. Mikäli markkinavalvontaviranomainen päättää testauttaa tuotteen osana valvontaa, tuotteelle tehdään yleensä niin kutsuttu osittaistestaus, joka keskittyy tiettyihin ennalta määritettyihin tuotteen ominaisuuksiin, eikä siten kata kaikkia tuotetta koskevia vaatimuksia. Markkinavalvontatestaus voidaan toteuttaa soveltuvan eurooppalaisen harmonisoidun testausstandardin tai muun sopivan standardin tai menetelmän mukaisesti.

Viranomaiset arvioivat markkinavalvonnan yhteydessä tarkastetusta tuotteesta mahdollisesti löydettyjen puutteiden ja vikojen perusteella, täyttääkö tuote sille asetetut vaatimukset, ja päättävät, tarvitaanko korjaavia toimia. Riskinarvioinnin avulla pyritään määrittämään tuotteesta havaitusta vaatimustenvastaisuudesta aiheutuvan riskin²⁹ suuruus. Arvioinnin tulosta hyödynnetään tapaukseen parhaiten soveltuvien korjaavien toimien ja muiden tarpeellisten toimenpiteiden määrittämisessä. Riskinarviointi on kokonaisprosessi, johon kuuluvat riskien tunnistaminen, riskianalyysi ja riskin merkityksen arviointi. Riskin merkityksen arvioinnissa otetaan huomioon tuotteen tarkoitetut käyttäjäryhmät, aiheutuvan haitan vakavuus ja sen todennäköisyys. Riskien merkityksen arvioinnin tavoitteena on tukea päätöksentekoa siinä, miten

tuotteen aiheuttamaan riskiin on tarpeen reagoida. Erilaiset tuotesektorikohtaiset riskimatriisit tukevat riskien merkittävyyden arviointia ja tarvittavien jatkotoimien määrittämistä.

On myös syytä huomioida, että markkinavalvontaviranomaisen tekemä riskinarviointi poikkeaa valmistajan tekemästä riskinarvioinnista. Tavallisesti valmistajan riskinarviointi kattaa kaikki tuotteen käyttöön liittyvät riskit ja muodostaa tärkeän osan tuotteen vaatimustenmukaisuuden arviointinnettelyä ennen tuotteen markkinoille saattamista. Sen sijaan markkinavalvontaviranomaisen riskinarviointi keskittyy yleensä tuotteen yksittäiseen vaatimustenvastaisuuteen, joka on havaittu markkinavalvontatarkastuksen yhteydessä. Arvioinnissa tarkastellaan kyseisen vaatimustenvastaisuuden mahdollisesti aiheuttaman haitan todennäköisyyttä ja vakavuutta.

Selvitykset ja toimenpiteet

Mikäli markkinavalvontaviranomaiset havaitsevat markkinavalvontatarkastuksen tai muun valvontatoimen yhteydessä, että tuote ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, niiden on vaadittava asianomaista talouden toimijaa ryhtymään asianmukaisiin ja oikeasuhteisiin korjaaviin toimiin vaatimustenvastaisuuden korjaamiseksi tai tuotteesta mahdollisesti

aiheutuvan riskin poistamiseksi markkinavalvontaviranomaisen asettamassa määräajassa. Mikäli talouden toimija ei toteuta vaadittuja korjaavia toimia tai mikäli vaatimustenvastaisuus tai riski on edelleen olemassa, markkinavalvontaviranomaisten on varmistettava hallinnollisin toimenpitein, että riittävät toimet tuotteen vaatimustenvastaisuuden tai sen aiheuttaman riskin poistamiseksi toteutuvat.

Hallinnollisilla päätöksillä markkinavalvontaviranomaiset voivat kieltää vaatimustenvastaisen tuotteen tai tuote-erän myynnin tai määrätä talouden toimijaa poistamaan riskin aiheuttavan tuotteen markkinoilta tai toteuttamaan tuotteen palautusmenettelyn, eli keräämään tuotteet takaisin kuluttajilta ja muilta loppukäyttäjiltä. Markkinavalvontaviranomaiset voivat myös määrätä talouden toimijaa ryhtymään muihin tarvittaviin korjaaviin toimiin tuotteen saattamiseksi vaatimustenmukaiseksi. Markkinavalvontaviranomainen voi myös esimerkiksi määrätä palveluntarjoajan poistamaan tuotteeseen viittaavaa sisältöä verkkorajapinnalta tai varoittamaan loppukäyttäjää tuotteen aiheuttamasta riskistä verkkorajapintaan pääsyn yhteydessä.

Tarvittaessa markkinavalvontaviranomaiset voivat tehostaa määräyksen tai kiellon vaikutusta määrämällä uhkasakon. Lisäksi viranomaisilla on pääsääntöisesti oikeus periä talouden toimijalta tuotteen

²⁸ Joissain tapauksissa hallinnollisten tai muodollisten vaatimusten noudattamatta jättäminen katsotaan unionin yhdenmukaistamislainsäädännössä niin kutsutuksi muodolliseksi vaatimustenvastaisuudeksi, jos ei ole muita syitä uskoa tuotteen aiheuttavan riskiä. Esimerkkejä tyypillisestä muodollisesta vaatimustenvastaisuudesta ovat tapaukset, joissa unionin yhdenmukaistamislainsäädännön mukaiset vaatimustenmukaisuusmerkinnät ovat virheellisiä tai EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei voida esittää heti tai se ei ole tuotteen mukana, vaikka se on pakollinen, tai unionin alakohtaisessa yhdenmukaistamislainsäädännössä vaaditut muut tiedot ovat puutteellisia. On kuitenkin tulkittu, että jos unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamisalaan kuuluvassa tuotteessa ei ole CE-merkintää, se osoittaa, että tuote ei vastaa olennaisia vaatimuksia tai että vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä ei ole sovellettu, ja siksi tuote saattaa vaarantaa ihmisten terveyden ja turvallisuuden tai muun kyseisellä lainsäädännöllä suojatun yleisen edun. Ainoastaan silloin, jos lisätutkimuksen jälkeen havaitaan, että tuote on olennaisten vaatimusten mukainen, CE-merkinnän puuttuminen katsotaan muodolliseksi vaatimustenvastaisuudeksi (eli tuote ei aiheuta riskiä).

²⁹ Tässä yhteydessä riskillä tarkoitetaan tuotteen – tai tarkemmin sen vaatimustenvastaisuuden – aiheuttaman vaaran seurauksena syntyvän haitan todennäköisyyden ja vakavuuden yhdistelmää. EU:n tuotelainsäädännön mukaisesti riski voi kohdistua paitsi ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen, myös muihin yleisiin etuihin, kuten ympäristönsuojeluun, kuluttajansuojaan, resurssien kestävään käyttöön tai taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen. Esimerkiksi ekosuvunnitteluasetuksen (EU 2024/1781) mukaisessa riskinarvioinnissa haitta voi tarkoittaa esimerkiksi tuotteen heikkoa kierrätettävyyttä, lyhyttä käyttöikää, energiatehokkuuden puutetta tai vaarallisten aineiden läsnäoloa, jotka estävät tuotteen kierrätystalouden mukaisen uudelleenkierrätyksen tai aiheuttavat ympäristölle haittaa.

hankintahinta sekä testauskustannukset, mikäli tuote todetaan vaatimustenvastaiseksi ja vaatimustenvastaisuus on merkittävä. Viranomaisen voi myös määrätä seuraamusmaksun talouden toimijalle yleisen tuoteturvallisuusasetuksen mukaisten velvollisuuksien rikkomisesta.

Jälkivalvonta ja tiedottaminen

Markkinavalvontaviranomaisten on varmistettava, että talouden toimija on suorittanut vaaditut korjaavat toimet (vapaaehtoiset tai määrättyt). Tämän lisäksi markkinavalvontaviranomaisten pitää pääsääntöisesti varoittaa kuluttajia ja muita loppukäyttäjiä vaarallisesta ja/tai vaatimustenvastaisesta tuotteesta. Markkinavalvontaviranomaisten on suoritettava tehtävänsä avoimesti ja asetettava yleisesti saataville kaikki tiedot, jotka ne katsovat merkityksellisiksi loppukäyttäjien etujen suojelemiseksi. Tietojen julkistamisessa on kuitenkin otettava huomioon luottamuksellisuutta sekä ammatti- ja liikesalaisuuksien suojaa koskevat periaatteet. Tarvittaessa markkinavalvontaviranomainen voi velvoittaa talouden toimijan tiedottamaan antamassaan määräajassa ja määrämällään tavalla tuotteeseen liittyvästä riskistä sekä antamaan kuluttajille ja muille loppukäyttäjille toimintaohjeita. Markkinavalvontatapausta koskevat, lainsäädännössä vaaditut tiedot tarvittaviin EU:n markkina- valvontaan liittyviin tietojärjestelmiin sekä tekee lainsäädännössä vaaditut ilmoitukset³⁰ komissiolle ja muille jäsenvaltioille.

1.4 Ulkorajavalvonta ja siihen liittyvät käytännöt Suomessa

Tulli toimii Suomessa markkinavalvonta-asetuksen 25(1) artiklan tarkoittamana viranomaisena, joka vastaa EU:n markkinoille tulevien tuotteiden ulkorajavalvonnasta. Ulkorajavalvonnassa noudatetaan markkinavalvonta-asetuksen VII luvussa säädettyä menettelyä. Ulkorajavalvontaa toteutetaan jatkuvana ja erityisten valvontaprojektien muodossa. Toimivat yhteydenpitokanavat ja -menettelyt Tullin ja markkinavalvontaviranomaisten välillä takaavat, että ulkorajavalvontaprosessi toimii sujuvasti ilman viiveitä. Tullin ja markkinavalvontaviranomaisten välillä pidetään vuosittain yhteistyökokouksia, joissa valvontamenettelyitä ja -projekteja suunnitellaan.

Tulli pysäyttää tuotteen (tavaraerän) tullausprosessissa Tullin laatiman riskianalyysin pohjalta tai muissa perustelluissa tapauksissa, joissa epäillään tuotteen vaatimustenmukaisuutta. Tulli tekee pysäytetyille tuotteille tarvittavat tarkastukset riskianalyysin pohjalta unionin tullikoodexista annetun asetuksen (EU) N:o 952/2013³¹ 46 ja 47 artiklan mukaisesti. Tiettyjen tarkastusehtojen täyttyessä Tulli keskeyttää tuotteen luovutuksen vapaaseen liikkeeseen ja ilmoittaa asiasta toimivaltaiselle markkinavalvontaviranomaiselle. Tämän jälkeen markkinavalvontaviranomaisella on neljä päivää aikaa päättää, pidetäänkö keskeyttäminen voimassa jatkoselvityksiä varten vai hyväksytäänkö tuote luovutettavaksi vapaaseen liikkeeseen. Jos toimivaltaiset markkinavalvontaviranomaiset omissa tarkasteluissaan toteavat tuotteen aiheuttavan vakavan riskin tai että tuote ei ole siihen

sovellettavan unionin oikeuden mukainen, niiden on toteutettava toimenpiteet, joilla kielletään tuotteen saattaminen markkinoille, ja vaadittava Tullia olemaan luovuttamatta sitä vapaaseen liikkeeseen. Tarvittavat kirjaukset on myös tehtävä ICSMS-järjestelmään.

Tulli toimii Suomessa myös esimerkiksi kemikaalien, kosmeettisten valmisteiden, biosidien, lelujen ja kuluttajakäyttöön tarkoitettujen tavaroiden markkinavalvontaviranomaisena.

Ulkorajavalvontaviranomaisena Tulli toimittaa markkinavalvonta-asetuksen 25(6) artiklan mukaisesti komissiolle vuosittain yksityiskohtaiset tilastotiedot tarkastuksista, jotka on tehty EU:n lainsäädännön soveltamisalaan kuuluville tuotteille tuoteturvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi. Komissio laatii kertomuksen jäsenvaltioilta vastaanottamiensa tilastotietojen perusteella. Kertomus sisältää edeltävän kalenterivuoden tiedot, jotka jäsenvaltiot ovat toimittaneet, sekä näiden tietojen analyysin.

³⁰ Lainsäädännössä vaadittuja ilmoituksia ovat esimerkiksi vaarallisia tuotteita koskeva ilmoitus Safety Gate -pikahälytysjärjestelmän kautta ja suojalausekemenettelyn mukainen ilmoitus ICSMS-järjestelmän kautta.

³¹ Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 952/2013, annettu 9 päivänä lokakuuta 2013, unionin tullikoodexista (EUVL L 269, 10.10.2013, s. 1–101)

1.5 Vaatimustenvastaisten tuotteiden esiintyvyys³²

Markkinaevalvonta kohdistuu riskiperusteisesti vain hyvin rajattuun osaan myynnissä olevista tuotteista. Ajantasaista ja kattavaa tietoa myynnissä olevien tuotteiden määrästä sektorikohtaisesti ei yleensä ole saatavilla, minkä vuoksi markkinoilla olevien vaatimustenvastaisten tuotteiden osuutta on erittäin vaikea arvioida. Lisäksi on syytä huomioida, että tuotteella on tietty elinkaari eli ajanjakso, jolloin tuote on saatavilla markkinoilla ja jonka aikana tuotteen saatavuus ja myynnin kohdentuminen voivat vaihdella.

Erilaisia arviointityökaluja, joilla vaatimustenvastaisten tuotteiden esiintyvyyttä pyritään arvioimaan EU:n markkinoilla, ollaan kuitenkin kehittämässä. Arviointimallit edellyttävät useiden tietolähteiden yhdistämistä, erilaisten olettamusten tekemistä ja käytössä olevan markkinaevalvontatiedon kirjaimista mahdollisimman kattavasti EU:n markkinaevalvontaviranomaisten yhteisiin tietokantoihin.

Yleisesti voidaan kuitenkin todeta esimerkiksi yhteiseurooppalaisten valvontaprojektien tulosten perusteella³³, että EU:n markkinoilta on suhteellisen helppo löytää vaatimustenvastaisia tuotteita monilla tuotesektoreilla.

1.5.1 Esimerkkejä valvonnan kohdentamisesta sekä havaituista vaatimustenvastaisten tuotteiden esiintymisestä tietyillä tuotesektoreilla

Sähkölaitteiden osalta valvontaa on kohdennettu erityisesti latureihin, verkkoliitäntäkojeisiin ja valaistustuotteisiin, joille suoritetuissa testeissä on löytynyt jatkuvasti puutteita. Latureiden, erityisesti USB-latureiden, ja verkkoliitäntäkojeiden osalta yleisin puute on riittämätön eristystaso verkkojännitteen ja pienjännitteen välillä. Valaistustuotteissa esiintyy edellä mainitun eristysongelman lisäksi myös puutteita vesitiiveydessä.

Kemikaalivalvontaa on tehty riskiperusteisesti tuoteryhmiin, joiden valintaan on vaikuttanut vuosittainen kemikaalivalvontasuunnitelma, EU:n laajuinen Euroopan kemikaaliviraston valvontaforumin (ECHA Forum) valvontahanke, pohjoismainen valvontahanke sekä tuotteista tulevat ilmoitukset. Kemikaalisektorin valvontatehtävät ovat laaja-alaisia, koskien poikkisektorisesti sekä raaka-aineiden ja kemikaalituotteiden (aineet, seokset) kauppaa, että valtaosaa kaikesta tavara-kaupasta (tuotteiden/esineiden sisältämät aineet). EU-laajuisissa valvontahankkeissa eniten vaatimustenvastaisuuksia on havaittu erityisesti verkko-kaupoissa myynnissä olevissa tuotteissa, EU:n ulkopuolelta maahantuoduissa tuotteissa, kemikaalien luokituksissa ja merkinnöissä sekä jake-luketun tiedonkulkuun liittyvissä velvoitteissa

(erityisesti SVHC-aineet ja käyttöturvallisuustiedotteet). Suomessa viime vuosina on havaittu puutteita esimerkiksi erilaisten kemikaalien luokituksissa- ja merkinnöissä, käyttöturvallisuustiedotteissa, tautointiväreissä, aurinkosuojatuotteissa, rihkamakoruissa ja erilaisissa muovituotteissa (meikkilaukut, reput ja harrastusvälineet).

Ajoneuvojen ja niiden järjestelmien osalta markkinaevalvontaa on kohdistettu pääsääntöisesti riskiperusteisesti valittuihin harmonisoituihin tuoteryhmiin, mutta myös tarkoituksellisesti heikossa asemassa olevien käyttäjien tuoteryhmiin (esimerkiksi lasten polkupyörät ja ajoneuvoissa käytettävät lasten turvaistuimet). Lisäksi valvontaa on kohdistettu Suomen kansallisesti hyväksymien ja kansainvälisesti merkittävien tuotteiden valvontaan (esimerkiksi nastarenkaat) huomioiden myös pohjoiset keliolosuhteet (esimerkiksi talvirenkaiden lumipito). Vaatimustenvastaisuuksia on havaittu eri tuoteryhmissä eikä yksittäistä tuoteryhmää voida pitää ylliedustettuna.

Huviveneiden osalta keskitytään markkinoille saatettaviin tuotteisiin, joissa useasti todetaan tai on jo muussa valvonnassa todettu vaatimustenvastaisuutta. Resurssien puitteissa tehdään proaktiivista valvontaa tai pelkästään reaktiivista valvontaa. Tullin kanssa tehtävän maahantuontia koskevan valvonnan osalta arvioidaan riskiperusteisesti mahdollisia ongelmakohtia asiakirjoissa, joita johdonmukaisesti tarkistetaan.

³² Tässä luvussa esitetään markkinaevalvonta-asetuksen 13(2)(a) artiklassa vaaditut tiedot.

³³ PROSAFE:n (The Product Safety Forum of Europe, www.prosafe.org), CASP:n (Coordinated Activities on the Safety of Products, <https://ec.europa.eu/safety-gate/#/screen/pages/casp>) ja Euroopan kemikaaliviraston valvontaforumin (<https://echa.europa.eu/fi/about-us/who-we-are/enforcement-forum/forum-enforcement-projects>) verkkosivuilta löytyy useiden yhteiseurooppalaisten markkinaevalvontahankkeiden loppuraportteja.

Työssä käytettävien koneiden valvontaa on kohdistettu ennalta suunniteltujen hankkeiden puitteissa ja esimerkiksi EU:n projektien ja pyyntöjen sekä tehtyjen valitusten, epäilyjen tai muilta viranomaisilta tulleiden virka-apupyyntöjen perusteella. Markkinavalvontatarkastuksia on tehty myös työsuojeluvalvonnassa havaittujen sekä tapaturmassa osallisina olleiden koneiden osalta otantana. Koneiden valvonnassa on viime vuosina havaittu vaatimustenvastaisuuksia autonostimissa, vaihdettavissa laitteissa (kaivinkoneisiin, pyöräkuormaajiin ja kurottajiin liitettävät), kuormausnostureiden henkilönostokoreissa, CNC-koneissa, koneyhdistelmissä, lakaisukoneissa ja työpaikan omaan käyttöön rakennetuissa koneissa. Lisäksi valvontaa on kohdennettu muun muassa jätepuristimiin, joiden tarkastuksissa havaittiin paljon työntekijöiden ja muiden jätepuristimien luo pääsevien turvallisuutta vaarantavia puutteita, sekä pöytä-, katkaisu- ja jiirisahoihin, joiden käyttöohjeissa ja merkinnoissa havaittiin niin ikään paljon puutteita.

Kuluttajakäyttöisten koneiden osalta valvontaa on puolestaan viime vuosina kohdistettu erityisesti tunkkeihin ja autonostimiin, eli laitteisiin, joiden käyttöön liittyy laitteen varassa olevan kuorman alla tai vierellä työskentelyä ja näin potentiaalinen vakava riski, jos laitteiden turvallisuudessa on puutteita. Testatuista laitteista vaatimustenvastaisten osuus on ollut erittäin suuri, ja lisäksi huomattavan osan todetuista puutteista on arvioitu aiheuttavan vakavan riskin kuluttajan turvallisuudelle.

EY-lannoitteiden markkinavalvonnassa viime vuosina etusijalla ovat olleet elintarviketuotantoon

tarkoitettut epäorgaaniset lannoitteet. Lannoitteista on valvottu erityisesti pakkausmerkintöjä ja pääravinnepitoisuuksia sekä fosforilannoitteista kadmiumpitoisuutta. Kohdennetulla valvonnalla on haluttu varmistaa, että elintarviketuotannossa käytettävät lannoitteet ovat turvallisia eivätkä aiheuta viljelymaan tai ympäristön pilaantumiskäytä. Vaatimustenvastaisuuksia on havaittu etenkin pakkausmerkinnöissä ilmoitetuissa ravinnepitoisuuksissa, jotka ovat poikenneet enemmän kuin lainsäädäntö sallii. Poikkeamien vuoksi talouden toimijoille on lähtenyt kehoitus ravinnepitoisuuksien seurannasta ja pakkausmerkintöjen saattamisesta ajan tasalle. EY-lannoitteissa ei ole ollut sellaisia vaatimustenvastaisuuksia, joiden vuoksi niiden markkinoille saattaminen olisi kielletty hallinnollisella päätöksellä.

Lelujen osalta valvontaa on kohdennettu erityisesti korkean riskin tuotteisiin, kuten pienille lapsille ja vauvoille suunnattuihin leluihin. Vaatimustenvastaisia leluja on ollut tarjolla etenkin markkinakojuissa, messuilla, kirpputoreilla ja huvipuistoissa sekä sosiaalisessa mediassa. Lisäksi on havaittu, että EU:n ulkopuolisissa verkkokaupoissa myynnissä olevat lelut ja lapsille tarkoitetut tuotteet eivät usein täytä EU-tuotelainsäädännön vaatimuksia. Yleisimpiä vaatimustenvastaisuuksia leluissa ovat olleet pienet irtoavat osat, vaaralliset pakkauspussit ja liian helposti saatavilla olevat nappiparistot. Lisäksi lelujen kemikaalien valvonnassa on havaittu, että pehmittiminä käytettäviä ftalaatteja löytyy edelleen erilaisista leluista. Huomioitavaa on myös, että markkinoille tulee myös jatkuvasti uudentyyppisiä lapsille suunnattuja tuotteita ja niiden valvontaan ja riskinarviointiin pyritään kohdentamaan resursseja.

Säteilevien tuotteiden osalta vaatimustenvastaisia tuotteita on löytynyt eniten optista säteilyä lähettävistä tuotteista, joita ovat laserit, UV-säteilyä tuottavat tuotteet sekä valoimpulssilaitteet. Markkinoilla on muun muassa havaittu liian voimakkaita laserosoittimia. Lisäksi UV-säteilyä tuottavissa laitteissa ja valoimpulssilaitteissa on havaittu puutteita merkinnöissä, käyttöohjeissa tai muissa asiakirjoissa. Sähkömagneettisia kenttiä tuottavien tuotteiden osalta vaatimustenvastaisuudet ovat poikkeuksellisia, joskin kansalaisten suuri mielenkiinto juuri näitä tuotteita kohtaan edellyttää ajantasaista tietoa viestinnällisistä syistä.

Tullin tekemien, markkinavalvonta-asetuksen 25 artiklan 3 kohdan mukaisten tarkastusten perusteella vuonna 2024 tutkituista tavaraeristä vakavalla tavalla määräystenvastaisiksi todettiin noin 12 % tutkituista tuotteista. Tuoteryhmittäin tarkasteltuna eniten määräystenvastaisia tuotteita löydettiin kosmetiikkavalmisteista. Tulli on tehnyt markkinavalvontaviranomaisten kanssa yhteistyössä vuosittain tehovalvontajaksoja, jotka on pyritty valitsemaan muun muassa trendien mukaan ja joiden tuloksista on tarpeen mukaan myös tiedotettu.

2. MARKKINAVALVONTAAN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ SUOMESSA

2.1 Markkinavalvonnan yhteyspiste, markkinavalvonnan yhteistyöryhmä ja muu viranomaisyhteistyö

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) toimii markkinavalvonta-asetuksen 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna markkinavalvonnan yhteyspisteenä. Tukesissa markkinavalvonnan yhteyspisteen tehtävä on sijoitettu tuoteyksikön Fipoint-yhteyspisteeseen, joka toimii puolueettomasti suhteessa kaikkiin markkinavalvontaviranomaisiin ja Tulliin. Markkinavalvonta-asetuksen 10 artiklan mukaisesti yhteyspiste vastaa markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin yhteensovitetun kannan esittämisestä sekä kansallisesta markkinavalvontastrategiasta ilmoittamisesta ICSMS-järjestelmässä.

Markkinavalvonta-asetuksessa säädettyjen tehtävien lisäksi yhteyspisteelle on annettu tehtäviä markkinavalvontalain 4 a §:n nojalla, jonka mukaan Suomen yhteyspiste koordinoi markkinavalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja auttaa markkinavalvontaviranomaisia kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Lisäksi yhteyspisteen tehtäviin kuuluu laatia kansallinen markkinavalvontastrategia yhteistyössä markkinavalvonnan yhteistyö-

ryhmän kanssa sekä edustaa Suomea tuotteiden markkinavalvontaa ja vaatimustenmukaisuutta käsittelevässä komiteassa yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

Markkinavalvontalain 4 b §:n nojalla markkinavalvonnan yhteyspisteen yhteydessä toimii markkinavalvonnan yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina markkinavalvonta-asetuksessa tarkoitetut markkinavalvontaviranomaiset, Tulli ja tarvittaessa myös muita viranomaisia³⁴. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii yhteyspisteen edustaja. Yhteistyöryhmän tehtävänä on tukea markkinavalvonnan yhteyspistettä markkinavalvontaan liittyvän viranomaisyhteistyön koordinoinnissa ja markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin yhteensovitetun kannan valmistelussa. Yhteistyöryhmä osallistuu kansallisen markkinavalvontastrategian valmiste- luun. Yhteistyöryhmän toiminnalla pyritään tehostamaan erilaisten markkinavalvontakysymysten koordinoitua kansallisella tasolla sekä tukemaan viranomaisten välistä yhteistyötä, parhaiten valvontakäytäntöjen jakamista ja keskustelua markkinavalvontaan liittyvistä aiheista. Lisäksi yhteistyöryhmän tarkoituksena on tukea yhteyspistettä markkinavalvontaan liittyvien asiakirjojen valmistelussa. Markkinavalvonnan yhteistyöryhmän työskentelyn tueksi on perustettu ja voidaan perustaa rajattuihin aihealueisiin keskittyviä pysyviä ja tilapäisiä alatyöryhmiä³⁵, jotka koostuvat viranomaisten edustajista. Alatyöryhmät raportoivat toiminnastaan yhteistyö-

ryhmälle ja niiden puheenjohtajana toimii Fipointin edustaja.

Yhteyspiste toimii myös Suomen edustajana markkinavalvonta-asetuksen 29 artiklan nojalla perustetussa tuotteiden vaatimustenmukaisuutta käsittelevässä unionin verkostossa (EU Product Compliance Network, EUPCN).³⁶ EUPCN:ssä käsiteltävät asiat valmistellaan kansallisessa markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin kesken. Yhteistyöryhmässä voidaan myös esimerkiksi kehittää yhteisiä periaatteita riskinarviointiin ja käsitellä muita kuin markkinavalvonta-asetukseen liittyviä kysymyksiä, kuten esimerkiksi tuotteiden vastavuoriseen tunnustamiseen liittyviä kysymyksiä.

Markkinavalvontaviranomaiset tekevät keskinäistä yhteistyötä myös monien muiden verkostojen kautta. Esimerkiksi Tukesin koordinoiman kemikaalivalvontaviranomaisten yhteistyöverkoston tavoitteena on edistää viranomaisten välistä yhteistyötä valvonnassa sekä jakaa tietoa valvonnan ajan- kohtaisista asioista, valvonnan suunnittelusta ja tuloksista. Lisäksi verkosto on toiminut Euroopan kemikaaliviraston ECHA:n valvontafoorumien asioiden tiedotuskanavana valvontaviranomaisille, yhteistyöforumina EU-raportoinnissa ja tarvittaessa yhteisiin valvontahankkeisiin osallistumisen koordinaattoryhmänä. Myös tekoälyasetuksen valvontaan

³⁴ Markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä jäsenenä ovat 1.1.2026 alkaen Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV), Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Poliisihallitus, Ruokavirasto, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä Lupa- ja valvontavirasto (LVV), Suomen ympäristökeskus (SYKE), Säteilyturvakeskus (STUK), Tulli, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), ympäristöministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

³⁵ Strategiakauden 2026–2029 alkaessa toiminnassa ovat verkkokauppaan, ulkorajavalvontaan, oikeudellisiin asioihin, Safety Gate -järjestelmään ja digitaalisiin järjestelmiin ja tiedon hyödyntämiseen keskittyvät pysyvät alatyöryhmät.

³⁶ EU Product Compliance Network koordinoi EU:n jäsenmaiden markkinavalvontaviranomaisten välistä yhteistyötä ja yhtenäistää markkinavalvontatoimia EU:n alueella.

liittyviä tehtäviä varten on perustettu viranomaisverkosto, jonka toimintaa koordinoi kansallinen keskitetty yhteyspiste (Traficom). Asetuksen kansallinen soveltaminen edellyttää menettelytapojen ja tulkintojen yhdenmukaistamista, minkä vuoksi yhteistyön markkina- ja valvontaviranomaisten välillä tulee olla entistä tiiviimpää.

2.2 Markkina- ja valvontaviranomaisten ja Tullin välinen yhteistyö Suomessa

Tulli ja markkina- ja valvontaviranomaiset tekevät aktiivista markkina- ja valvontayhteistyötä. Järjestelmällinen yhteistyö ja tiedonvaihto on tärkeää markkina- ja valvontasetuksen VII luvussa säädetyn ulkorajavalvonnan tehokkaan ja systemaattisen toteuttamisen kannalta sekä vaatimustenvastaisten tuotteiden pääsyn estämisessä EU:n sisämarkkinoille eli ennen niiden luovuttamista vapaaseen liikkeeseen. Markkina- ja valvonnan yhteistyöryhmän alla toimii ulkorajavalvonnan alatyöryhmä, joka koordinoi ja tehostaa Tullin ja kaikkien markkina- ja valvontaviranomaisten yhteistyötä.

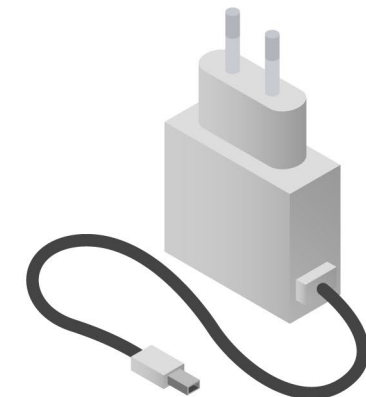
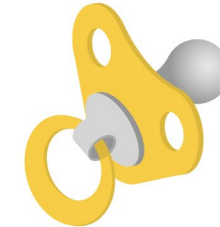
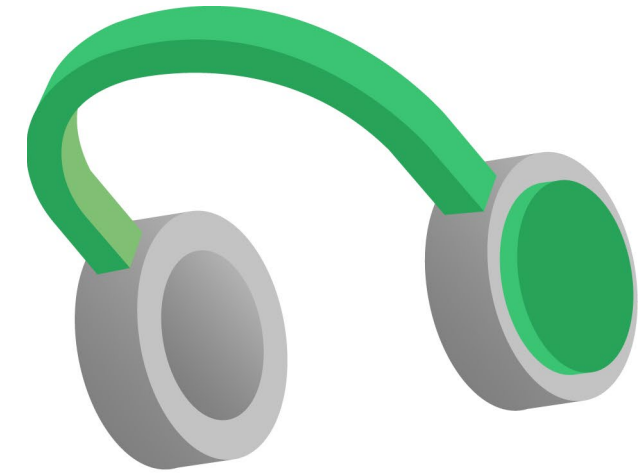
Kansallisen lainsäädännön nojalla Tulli on nimetty eräillä sektoreilla myös toimivaltaiseksi markkina- ja valvontaviranomaiseksi. Tullilaboratorio tutkii maahan tuotavien kulutustavaroiden vaatimustenmukaisuutta ja turvallisuutta sekä tekee testauksen osalta yhteistyötä eri markkina- ja valvontaviranomaisten kanssa.

Tulli tekee esimerkiksi liikennepolttoaineiden laadunvalvonnan näytteenottoa ja niiden analyysijä toimien tiiviissä yhteistyössä laadunvalvonnasta vastaavan Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kanssa. Tiedonvaihdon ja yhtenäisen riskinarvioinnin edistämiseksi Tullin ja muiden toimivaltaisten markkina- ja valvontaviranomaisten kesken järjestetään säännöllisiä kokouksia, koulutuksia ja vierailuja.

2.3 Sidosryhmäyhteistyö

Suomessa markkina- ja valvontaan liittyvää tiedonvaihtoa ja yhteistyötä tehdään myös eri sidosryhmien, kuten elinkeinonharjoittajia tai kuluttajia edustavien etujärjestöjen kanssa. Markkina- ja valvontaviranomaiset ja sidosryhmät ovat tehneet muun muassa yhteistä kuluttajille suunnattua tiedottamista. Näistä yhtenä esimerkkinä on Omalla vastuulla -tiedotuskampanja EU:n ulkopuolisista verkkokaupoista ostettaviin tuotteisiin liittyen (www.omallavastuulla.fi).

Joillain sektoreilla on toiminut myös erilaisia kansallisia neuvottelukuntia. Niihin liittyviä yhteistyön rakenteita ollaan tietyiltä osin kuitenkin uudistamassa.

3. MARKKINAVALVONTAAN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ EU-TASOLLA

3.1 EU-yhteistyöryhmät

Markkinavalvonta-asetuksen 29 artiklan nojalla on perustettu tuotteiden vaatimustenmukaisuutta käsittelevä unionin verkosto EUPCN. Verkosto toimii toimeenpanevien jäsenvaltioiden viranomaisten ja komission jäsennellyn koordinoinnin ja yhteistyön foorumina ja yhdenmukaistaa markkinavalvonnan käytäntöjä EU:ssa tehden siten markkinavalvonnasta tehokkaampaa. Yhteyspisteet sekä tarvittaessa kansalliset asiantuntijat edustavat jäsenvaltioita verkostossa. Fipoint toimii Suomen edustajana. Lisäksi komission edustajat ja eri tuotesektorien hallinnollisen yhteistyön ryhmien puheenjohtajat osallistuvat verkoston toimintaan.

Fipoint toimii Suomen Safety Gate- ja ICSMS-yhteyspisteenä³⁷ ja osallistuu komission organisoimaan ja ohjaamaan keskitettyjen kansallisten yhteyspisteiden verkostoon, mikä koostuu kaikista jäsenvaltioissa ja Euroopan talousalueen (ETA) maissa nimetyistä Safety Gate -yhteyspisteistä.

Lisäksi Suomi osallistuu aktiivisesti myös komission hallinnoiman tuoteturvallisuuden alalla toimivaltien jäsenvaltioiden viranomaisten verkoston toimintaan (Consumer Safety Network³⁸, CSN). CSN-verkoston tarkoituksena on yhdessä Safety

Gate -yhteyspisteiden verkoston kanssa helpottaa yhteistyötä markkinavalvonnan toteuttamisessa, riskien arvioinnissa, tuotteiden testauksessa, asiantuntemuksen ja tieteellisten tietojen vaihdossa, yhteisten valvontahankkeiden toteutuksessa sekä vaarallisten tuotteiden jäljityksessä.

3.2 Hallinnollisen yhteistyön ryhmät³⁹

Markkinavalvontaviranomaisten on osallistuttava aktiivisesti markkinavalvonta-asetuksen 30(2) artiklassa tarkoitettujen tuotesektorikohtaisten hallinnollisten yhteistyöryhmien toimintaan. Hallinnollisia yhteistyön ryhmiä ovat tuotesektorikohtaiset ADCO:t (*Administrative Cooperation Groups*) ja foorumit. Ryhmien tarkoituksena on edesauttaa EU-tuotelainsäädännön yhdenmukaista soveltamista EU:ssa. Markkinavalvonnan yhteyspisteet voivat myös osallistua tarvittaessa ryhmien toimintaan.

Hallinnolliset yhteistyöryhmät ovat olleet merkittävä ja toimiva yhteistyön foorumi jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisten välillä. Esimerkiksi kemikaalivalvonnan yhteistyö EU-tasolla perustuu tällä hetkellä pääasiallisesti Euroopan kemikaaliviraston valvontafoorumissa (ECHA Forum) tehtävään yhteistyöhön. Ryhmien toiminta mahdollistaa laajan keskustelun, nopean reagoinnin ajankohtaisissa kysymyksissä sekä eri näkökulmien kuulemisen. Ryhmissä on tehty esimerkiksi yhteisiä markkinavalvontaprojekteja, joissa on kehitetty yhtenäisiä

valvontalinjauksia ja toimintamalleja sekä yhdenmukaistettu riskinarvioihin liittyviä kriteereitä. Ryhmissä on myös edistetty standardien yhdenmukaista soveltamista ja pyritty vaikuttamaan niiden kehittämiseen ja päivittämiseen. Lisäksi ryhmien kautta jäsenet saavat ajankohtaista tietoa tuotesektoria koskevista asioista.

Suomen markkinavalvontaviranomaiset ovat osallistuneet aktiivisesti hallinnollisten yhteistyön ryhmien toimintaan. Suomen markkinavalvontaviranomaisten edustajat ovat myös toimineet joidenkin ryhmien puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Suomen edustajat ovat pyrkineet nostamaan ryhmien keskusteluun ajankohtaisia Suomen markkinavalvonnassa esille tulleita kysymyksiä ja asioita. Lisäksi ryhmien toimintaan on tuotu esimerkiksi lainsäädännön tai standardien soveltamiskysymyksiä ja siten pyritty myös edistämään jäsenmaiden välistä vuoropuhelua. Yhteistyö ryhmissä on pääsääntöisesti koettu toimivaksi, vaikkakin eri ryhmien toiminnassa ja aktiivisuudessa on paljon eroavaisuuksia. Vaikka komissio järjestää säännöllisesti kokouksia eri ryhmien puheenjohtajien kesken, jatkossa voisi pyrkiä lisäämään yhteistyötä ja tiedonvaihtoa myös suoraan eri ryhmien ja niiden jäsenten välillä. Tämä hyödyttäisi etenkin samantyyppisten tuotteiden ja haasteiden kanssa työskenteleviä valvontaviranomaisia. Lisäksi voitaisiin pyrkiä nopeuttamaan soveltamiskysymysten käsittelyä ja sujuvoittamaan tunnistettujen EU-sääntelyn kehittämistarpeiden edistämistä.

³⁷ Yhteyspisteiden sijoittamisella markkinavalvonnan yhteyspisteen yhteyteen tehostetaan kaikkien markkinavalvontaan liittyvien asioiden tiedonkulkua komissiolta yhteyspisteelle ja sitä kautta kansallisille viranomaisille.

³⁸ CSN:ää koskevan yleisen tuoteturvallisuusasetuksen 30 artiklan mukaan verkosto toimii jäsenvaltioiden viranomaisten ja komission jäsennellyn koordinoinnin ja yhteistyön foorumina tuoteturvallisuuden parantamiseksi unionissa.

³⁹ Tässä luvussa esitetään markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(d) artiklassa vaaditut tiedot (viittaus 11(8) artiklaan).

3.3 Rajat ylittävä keskinäinen avunanto⁴⁰

EU:n laajuisen markkina-
valvonnan toimivuuden
varmistamiseksi yhteistyön ja tiedonvaihdon jäsen-
valtioiden markkina-
valvontaviranomaisten kesken
sekä markkina-
valvontaviranomaisten, komission ja
asianomaisten EU:n virastojen välillä on oltava teho-
kasta. Markkina-
valvonta-asetuksen 23 ja 24 artik-
loissa on esitetty menettely, jota on sovellettava
jäsenvaltioiden markkina-
valvontaviranomaisten
välisiin keskinäistä avunantoa koskeviin pyyntöihin.
Tätä menettelyä sovelletaan tilanteissa, joissa
markkina-
valvontaviranomainen ei voi saattaa tutki-
muksiaan päätökseen sen vuoksi, ettei se ole saanut
tutustua tiettyihin toisesta jäsenvaltiosta saatavilla
oleviin tietoihin siitä huolimatta, että se on kaikin
asianmukaisin tavoin ponnistellut saadakseen tiedot
itse tai joissa tuotteen vaatimustenvastaisuuden
loppuun saattaminen edellyttää toisen jäsenvaltion
toimivallan piiriin kuuluvia toimenpiteitä. Suomen
markkina-
valvontaviranomaiset ovat sekä tehneet
muiden jäsenvaltioiden viranomaisille että vastaan-
ottaneet heiltä jonkin verran rajat ylittäviä keski-
näisiä avunantopyyntöjä. Näiden osalta menettelyt
ja viranomaisyhteistyö ovat toimineet hyvin.

3.4 Muu yhteistyö EU-tasolla

Suomen markkina-
valvontaviranomaiset osallistuvat
aktiivisesti erilaisiin EU:n rahoittamiin yhteisprojek-
teihin. Tuotetestaukseen keskittyvissä projekteissa
toimet kohdistetaan tietyille ennalta valikoiduille
tuotesektoreille. Projektiin osallistuvien jäsenval-
tioiden markkina-
valvontaviranomaiset valitsevat
tuotteita erilaisiin laboratoriotestauksiin ja muihin
tarkastuksiin omilta markkinoiltaan. Projekteissa
on myös pyritty kehittämään uusia valvonta-
menetelmiä ja riskinarviointeja sekä edistämään
parhaiden valvontakäytäntöjen jakamista markki-
navalvontaviranomaisten välillä.

Suomen markkina-
valvontaviranomaiset ovat avoi-
messa ja jatkuvassa keskusteluyhteydessä eri
jäsenmaiden viranomaisien kanssa. Lisäksi Suomi
osallistuu aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön
ja valvontahankkeisiin eri tuotesektoreilla. Pohjois-
maisen yhteistyön edistämiseksi on perustettu
erilaisia yhteistyöfoorumeita ja -ryhmiä, joihin osal-
listuu markkina-
valvontaviranomaisia Suomesta,
Ruotsista, Norjasta, Tanskasta ja Islannista.

Markkina-
valvontaviranomaiset ja markkina-
valvonnan yhteyspiste osallistuvat myös aktiivisesti
muihin EU-tason yhteistyöryhmiin, seminaareihin
ja työpajoihin.

4. MARKKINAVALVONTAAN LIITTYVÄ TIEDONVAIHTO

Markkina-
valvonta-asetuksen nojalla markki-
navalvontaviranomaisten on syötettävä komis-
sion ylläpitämään tieto- ja viestintäjärjestelmään
(ICSMS) tietyt tiedot alueellaan markkinoilla saata-
ville asetetuista tuotteista, joille on tehty perus-
teellinen vaatimustenmukaisuuden tarkastus ja
tarvittaessa EU:n markkinoille tulevista tuotteista,
joiden osalta menettely tuotteen luovuttamiseksi
vapaaseen liikkeeseen on keskeytetty.⁴¹ ICSMS:n

⁴⁰ Tässä luvussa esitetään markkina-
valvonta-asetuksen 13(2)(d) artiklassa vaaditut tiedot (viittaus VI lukuun).

⁴¹ Markkina-
valvonta-asetuksen 58 resitaalin mukaan ICSMS:ää olisi yleensä käytettävä tiedonvaihtoon, josta katsotaan olevan hyötyä muille markkina-
valvontaviranomaisille. Tähän voisi sisältyä markkina-
valvontahankkeiden
yhteydessä tehtyjä tarkastuksia niiden tuloksista riippumatta. ICSMS:ään syötettävän tiedon määrässä olisi löydettävä tasapaino liiallisen vaivannäön (kun tiedon syöttämisestä koituu enemmän työtä kuin varsinaisten tarkas-
tusten tekemisestä) ja riittävän kattavuuden välillä, jotta sillä tuetaan viranomaisien toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä. Tämän vuoksi ICSMS:ään syötettyjen tietojen olisi katettava myös laboratoriotestejä
yksinkertaisemmat tarkastukset. Sinne ei kuitenkaan pitäisi olla tarpeen sisällyttää nopeita silmämääräisiä testejä. Yleisenä ohjeena on, että tarkastukset, jotka on dokumentoitu erikseen, olisi sisällytettävä myös ICSMS:ään.

kautta tieto kansallisella tasolla tehdyistä markkinavalvontatoimista välittyy komissiolle sekä muiden jäsenmaiden markkinavalvonta- ja tulliviranomaisille. ICSMS:ää käyttävät Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimeaa lukuun ottamatta taulukossa 2 mainitut markkinavalvontaviranomaiset ja Tulli. ICSMS-järjestelmää käytetään myös tiettyjen unionin yhdenmukaistamislainsäädännön tuotesäädösten suojalausekemenettelyn mukaisten ilmoitusten tekemisessä.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea käyttää kansallista markkinavalvonnan järjestelmää (Cere), ja jakaa lisäksi tietoa EU:n laajuisen markkinavalvontajärjestelmän (CIRCABC) kautta. EUDAMED-järjestelmän käyttöönoton myötä on mahdollisesti odotettavissa muutoksia markkinavalvontatietojen jakamiseen⁴². EUDAMED-järjestelmän kautta osa tiedoista on saatavilla julkisesti kaikille ilman järjestelmään kirjautumista.

Yleisen tuoteturvallisuusasetuksen ja markkinavalvonta-asetuksen nojalla markkinavalvontaviranomaisilla on velvollisuus tehdä ilmoitus vakavan riskin aiheuttavasta tuotteesta Safety Gate -järjestelmään. Järjestelmän kautta tieto vaarallisista tuotteista menee komissiolle ja muiden jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisille. Safety Gate -järjestelmän julkisen portaalin avulla tiedotetaan myös kuluttajia ja muita loppukäyttäjiä. Safety Gate -järjestelmää käyttävät Suomessa Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimeaa lukuun ottamatta taulukossa 2 mainitut markkinavalvontaviranomaiset ja Tulli.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealla on lääkinnällisten laitteiden vaaratilanteiden osalta käytössä kansallinen markkinavalvonnan järjestelmä (Cere). Järjestelmä tullaan korvaamaan odotettavasti vuoden 2027 alkupuolella M2M-integraatiolla (machine-to-machine), jossa EUDAMED-järjestelmään välitetyt tiedot siirtyvät ajantasaisesti kansalliseen järjestelmään (Cere). EUDAMED-järjestelmän kautta osa tiedoista on saatavilla julkisesti kaikille ilman järjestelmään kirjautumista.

Markkinavalvonta-asetuksen mukaisesti markkinavalvontaviranomaisten on suoritettava toimensa avoimesti ja asetettava yleisesti saataville kaikki tiedot, joita ne pitävät merkityksellisinä EU:n loppukäyttäjien etujen suojelemiseksi. Markkinavalvontaviranomaisten on myös kunnioitettava luottamuksellisuutta ja ammatti- ja liikesalaisuuk-

sien suojaa koskevia periaatteita sekä turvattava henkilötiedot EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden mukaisesti. Onkin tärkeää, että kuluttajia ja muita tuotteiden loppukäyttäjiä, yrityksiä ja tiedotusvälineitä informoidaan markkinavalvontatoimista riittävässä laajuudessa ja nopeasti.

Erilaisista korjaavista toimista tiedotetaan markkinavalvontaviranomaisten yhteisellä julkaisualustalla (www.vaarallisetuotteet.fi), viranomaisten omilla verkkosivuilla sekä esimerkiksi lehdistötiedotteiden avulla. Julkaisualusta sisältää tiedot tuotteista, jotka ovat osoittautuneet valvonnassa vaarallisiksi tai muuten merkittävästi lainsäädännössä asetettujen vaatimusten vastaisiksi ja joiden myyntiä on rajoitettu hallintopäätöksillä. Lisäksi alustalle kootaan tietoja talouden toimijoiden vapaaehtoisesti tekemistä korjaavista toimista.

⁴² Eurooppalainen lääkinnällisten laitteiden tietokanta: <https://ec.europa.eu/tools/eudamed>

Liite 2

Asetuksen (EU) 2024/1781 66 artiklan mukainen osio suunnitelluista markkinavalvontatoimista

Kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista annettu asetus (EU 2024/1781)⁴³, eli ekosuunnittelu- tai ESPR-asetus (*Ecodesign for Sustainable Products Regulation*), edellyttää jäsenvaltioilta, että kansalliseen markkina-
valvontastrategiaan sisällytetään erillinen osio, jossa kuvataan asetuksen mukaiset suunnitellut markkina-
valvontatoimet.⁴⁴

Osion tarkoitus on varmistaa, että ESPR-asetuksen vaatimusten noudattamista valvotaan suunnitelmallisesti, riittävässä laajuudessa ja kohdennetusti. Asetuksen 66 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on määriteltävä valvonnan painopisteet, tarkastusmenettelyt ja toimenpiteet, joilla pyritään ehkäisemään vaatimustenvastaisuuksia ja niistä aiheutuvia ympäristöriskejä.

Tämä liite toimii kyseisenä osiona ja esittelee ne toimenpiteet, joilla Suomi toteuttaa ESPR-asetuksen vaatimuksia markkina-
valvonnan osalta. ESPR-asetuksen osalta viranomaisista ei ole säädetty vielä

kansallisesti. Ekosuunnittelulainsäädännön markkina-
valvonnassa noudatetaan soveltuvin osin tämän kansallisen markkina-
valvontastrategian visiota, missiota sekä strategisia valintoja.

Valvonnan prioriteetit

Valvonnan prioriteetit valitaan riskiperusteisesti. Kohdennuksen apuna hyödynnetään hallinnollisen työryhmän eli ADCO:n määrittelemiä yhteisiä prioriteetteja, komission ICSMS-järjestelmästä laatimia raportteja sekä valvontaviranomaisen omia havain-
toja. ESPR-asetuksen työsuunnitelmassa on määriteltäviä tuoteryhmiä, joiden valinta perustuu niiden laajaan käyttöön, ympäristöjalanjälkeen ja mahdollisuuksiin parantaa tuotteiden elinkaaren kestävyyttä. Näistä tuoteryhmistä valmistellaan esiselvityksiä, joiden perustella EU-lainsäädäntöä uudistetaan. Uudistukset etenevät kuitenkin hitaasti, joten vain osa tuoteryhmistä on valvottavissa tämän strategian voimassaolokaudella. Lainsäädäntötyön edistymistä seurataan aktiivisesti.

⁴³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1781, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista, direktiivin (EU) 2020/1828 ja asetuksen (EU) 2023/1542 muuttamisesta sekä direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta (EUVL L, 2024/1781, 28.6.2024).

⁴⁴ 66 artiklan mukaan kansalliseen markkina-
valvontastrategiaan on sisällytettävä osio suunnitelluista markkina-
valvontatoimista sen varmistamiseksi, että asianmukaiset tarkastukset, mukaan lukien tarvittaessa fyysiset tarkastukset ja laboratoriotarkastukset, suoritetaan riittävässä laajuudessa suhteessa asetukseen (EU) 2024/1781 ja sen 4 artiklan nojalla annettuihin delegoituihin säädöksiin.

Suunnitellut markkina- valvontatoimet

Keskitymme erityisesti valvomaan horisontaalisia vaatimuksia, kuten tuotteiden korjattavuutta ja kierrätettävyyttä. Valvonnan kohdentamista tarkennetaan sen mukaan, kun uusia ESPR-asetuksen mukaisia esiselvityksiä valmistuu ja lain-säädäntöä uudistetaan. Lisäksi valvonta ja viestintä keskittyy myös energiaan liittyvien tuotteiden uusiin ja uudistettuihin tuoteryhmiin, kuten matkapuhelimet, kuivausrummut ja paikalliset tilalämmittimet.

Markkina-
valvonnan konkreettiset toimet ekosuunnittelulainsäädännön osalta sisältävät muun muassa seuraavat:

Viestintä ja valmentava valvonta uusista vaatimuksista

Valvontatyössä painotamme ennakoivaa ja ohjaavaa otetta, erityisesti seuraavien uusien velvoitteiden osalta:

- Myymättä jääneiden kulutustuotteiden hävittä-miskielto
- Digitaalisen tuotepassin käyttöönotto ja siihen liittyvä tiedonhallinta

Lainsäädännön kehittäminen

Kehitämme kansallisia sääntelykeinoja, joilla voidaan tehokkaasti puuttua vaatimustenvastaisuuksiin ja edistää sääntelyn noudattamista.

Osallistuminen EU-tason markkina- valvontahankkeisiin

Olemme aktiivisesti mukana Euroopan komission koordinoimissa ja/tai rahoittamissa markkina-
valvontaprojekteissa.

- JACOP2024-projekti, jossa testataan sähkö-moottoreita ja ilmanjäähdytyslaitteita
- EEPLIANT4-projekti, jossa testataan näyttöjä
- ENERTP3-projekti, jossa testataan 100 kW–200 kW jäähdytyslaitteita
- Lisäksi tarkastellaan mahdollisuuksia osal-listua uusiin, kehitteillä oleviin hankkeisiin

Yhteistyö rakennustuotevalvonnan kanssa

Valvomme asuntojen ilmanvaihto- ja lämmitystuot-teita yhteistyössä rakennustuotevalvonnan kanssa. Tämä tuoteryhmä on pohjoisten olosuhteiden vuoksi energiankulutuksen kannalta merkittävä.

Kiertotalousvaatimusten valvonta

Toteutamme valvontatoimia, jotka liittyvät kierto-talouden edistämiseen, mukaan lukien varaosien saatavuuden ja tuotteen korjattavuusindeksin arvi-ointi.

Pohjoismainen yhteistyö

Osallistumme aktiivisesti pohjoismaiseen viran-omaisyhteistyöhön, jossa tehdään yhteisiä testa-usprojekteja, jaetaan hyviä käytäntöjä ja kehitetään yhteisiä toimintamalleja ekosuunnittelulainsäädännön valvontaan.

Liite 3

Tuotesektorit

Tämän liitteen taulukot 3 ja 4 sisältävät markkinaevalvontastrategian kattamat tuotesektorit (säädökset).

Taulukko 3. Tähän strategiaan sisällytetty, markkinaevalvonta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotesektorit ja niitä koskevat tuotesäädökset.

	Tuotesektori	Direktiivit ja asetukset	Markkinaevalvontaviranomainen Suomessa*
1	Lääkinnälliset laitteet ja in vitro -diagnostiikkaan tarkoitetut lääkinälliset laitteet	Asetukset (EU) 2017/745 ja (EU) 2017/746	Fimea
2	Kosmetiikka	Asetus (EY) 1223/2009	Tukes, Tulli
3	Lelut	Direktiivi 2009/48/EY	Tukes, Tulli
4	Henkilönsuojaimet	Asetus (EU) 2016/425	Työsuojeluviranomaiset, Tukes
5	Rakennustuotteet	Asetukset (EU) 305/2011 ja (EU) 2024/3110	Tukes
6	Aerosolituotteet	Direktiivi 75/324/ETY	Tukes
7	Yksinkertaiset painesäiliöt ja painelaitteet	Direktiivit 2014/29/EU ja 2014/68/EU	Tukes
8	Kuljetettavat painelaitteet	Direktiivi 2010/35/EU	Tukes
9	Koneet	Direktiivi 2006/42/EY, Asetus (EU) 2023/1230	Työsuojeluviranomaiset, Tukes
10	Hissit	Direktiivi 2014/33/EU	Tukes
11	Köysiratalaitteistot	Asetus (EU) 2016/424	Työsuojeluviranomaiset
12	Ulkona käytettävien laitteiden melupäästöt	Direktiivi 2000/14/EY	Ympäristöministeriö, työsuojeluviranomaiset, Tukes
13	Räjähdyksuhteissa tiloissa käytettäväksi tarkoitetut laitteet ja suojajärjestelmät	Direktiivi 2014/34/EU	Tukes
14	Pyrotekniset tuotteet	Direktiivi 2013/29/EU	Tukes

	Tuotesektori	Direktiivit ja asetukset	Markkinaevalvontaviranomainen Suomessa*
15	Siviilikäyttöön tarkoitetut räjähteet	Direktiivi 2014/28/EU	Tukes
16	Kaasulaitteet	Asetus (EU) 2016/426	Tukes
17	Mittauslaitteet, ei-automaattiset vaa'at, valmispakkaukset, mitta-astiat ja mittayksiköt	Direktiivit 2014/32/EU ja 2014/31/EU, Direktiivit 2007/45/EY, 75/107/ETY, 76/211/ETY ja 80/181/ETY, Direktiivi 2009/34/EY	Tukes
18	Sähkölaitteet (EMC)	Direktiivi 2014/30/EU	Tukes
19	Radiolaitteet (RED)	Direktiivi 2014/53/EU	Traficom, Tukes (turvallisuus), STUK (säteily)
20	Sähkölaitteet (LVD)	Direktiivi 2014/35/EU	Tukes, STUK (säteily)
21	Sähkö- ja elektroniikkalaitteet (RoHS ja WEEE)	Direktiivit 2011/65/EU ja 2012/19/EU	Tukes
22	Kemikaalit ja niitä sisältävät tuotteet	Asetus (EY) 1907/2006, Asetus (EY) 648/2004, Direktiivi 2004/42/EY, Asetus (EU) 2019/1021, Asetus (EU) 2024/573, Asetus (EU) 2024/590, Asetus (EY) 1272/2008, Asetus (EU) 2017/852	Tukes, Tulli, SYKE (asetukset (EU) 2024/590 ja (EU) 2024/573), työsuojeluviranomaiset
23	Ekosuunnittelu, energiamerkintä ja EU-ympäristömerkki	Direktiivi 2009/125/EY, Asetus (EU) 2024/1781, Asetus (EY) 66/2010, Asetus (EU) 2017/1369, Direktiivi 92/42/ETY	Tukes, SYKE ((EY) 66/2010) asetuksen (EU) 2024/1781 osalta viranomaisista ei ole säädetty vielä kansallisesti.
24	Renkaiden merkinnät	Asetus (EU) 2020/740	Traficom
25	Huviveneet	Direktiivi 2013/53/EU	Traficom
26	Laivavarusteet	Direktiivi 2014/90/EU	Traficom
27	Moottoriajoneuvot ja traktorit	Direktiivi 70/157/ETY, Direktiivi 98/70/EY, Direktiivi 2000/53/EY, Direktiivi 2005/64/EY, Direktiivi 2006/40/EY, Asetus (EY) 715/2007 ja (EU) 2024/1257, Direktiivi 2007/46/EY, Asetus (EU) 2019/2144, Asetus (EY) 595/2009, Asetus (EU) 167/2013, Asetus (EU) 168/2013, Asetus (EU) 540/2014, Asetus (EU) 2018/858	Traficom, Tukes (2000/53/EY), SYKE (98/70/EY)
28	Liikkuvat työkonet ja -laitteet	Asetus (EU) 2016/1628	Traficom
29	Lannoitevalmisteet	Asetus (EU) 2019/1009	Ruokavirasto

	Tuotesektori	Direktiivit ja asetukset	Markkinavalvontaviranomainen Suomessa*
30	Kuluttajakäyttöön tarkoitetut tuotteet	Asetus (EU) 2023/988	Tukes, Tulli, STUK
31	Biosidit	Asetus (EU) 528/2012	Tukes, Tulli
32	Tekstiili- ja jalkinemerkinnot	Asetus (EU) 1007/2011, Direktiivi 94/11/EY	Tukes
33	Kristallilasi	Direktiivi 69/493/ETY	–
34	Miehittämättömät ilma-alukset	Asetus (EU) 2018/1139, Asetus (EU) 2019/945, Asetus (EU) 2019/947	Traficom
35	Pakkaukset ja pakkausjäte	Direktiivi 94/62/EY, Asetus (EU) 2025/40	Tukes
36	Tupakka	Direktiivi 2014/40/EU	Lupa- ja valvontavirasto
37	Akut ja paristot	Direktiivi 2006/66/EY, Asetus (EU) 2023/1542	Tukes
38	Tuotteiden esteettömyysvaatimukset	Direktiivi (EU) 2019/882	Traficom
39	Tekoälyjärjestelmät	Asetus (EU) 2024/1689	Strategian valmisteluhetkellä tekoälyjärjestelmiä valvovista viranomaisista ei ole vielä kansallisesti säädetty. Tiedot esitetyistä markkina- ja valvontaviranomaisista perustuvat hallituksen esitykseen eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 46/2025 vp.): Tukes, Tulli, Traficom, työsuojeluviranomaiset, Fimea, Energiavirasto, tietosuojavaltuutettu, Finanssivalvonta, LVV.

	Tuotesektori	Direktiivit ja asetukset	Markkinavalvontaviranomainen Suomessa*
40	Kyberkestävyys	Asetus (EU) 2024/2847	Strategian valmisteluhetkellä kyberkestävyysvaatimuksia valvovista viranomaisista ei ole vielä kansallisesti säädetty. Tiedot esitetyistä markkina- valvontaviranomaisista perustuvat hallituksen esitykseen eduskunnalle kyberkestävyysasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 179/2025 vp.): Traficom (kyberkestävyysasetuksen markkina- valvonta) Tukes, Tulli, työsuojeluviranomaiset, Fimea, Energiavirasto, tietosuojavaltuutettu, Finanssivalvonta, LVV (digitaalisen elementin sisältävän tuotteen markkina- valvonta, kun tuote on tekoälyasetuksessa tarkoitettu suuririskinen tekoälyjärjestelmä, jonka markkina- valvontaviranomainen on tekoälyä täydentävän lainsäädännön mukainen toimivaltainen viranomainen)
41	Kriittiset raaka-aineet (CRMA)	Asetus (EU) 2024/1252	Viranomaisista ei ole vielä säädetty kansallisesti.
42	Talousvesituotteet	Direktiivi (EU) 2020/2184	Tukes

Ahvenanmaan maakunnan hallitus vastaa tietyin poikkeuksin ja reunaehdoin sektoreilla 2–6, 8–10, 12–16, 18, 20–25, 27, 29–31, 35–38 ja 42 markkina-
valvonnasta Ahvenanmaalla. Muilla sektoreilla valtakunnan valvontaviranomainen on toimivaltainen Ahvenanmaalla (pois lukien sektorit 39–41, joiden osalta toimivaltaisista viranomaisista ei ole vielä säädetty kansallisesti).

Taulukko 4. Kansalliseen markkina- ja valvontastrategiaan sisällytetyt, markkina- ja valvonta-asetuksen (EU) 2019/1020 soveltamisalan ulkopuoliset tuotesäädökset (tuotesektorit)

Tuotesektori	Säädökset (sekä harmonisoidut että harmonisoimattomat sektorit)	Toimivaltainen markkina- ja valvontaviranomainen Suomessa*
Kertakäyttöiset muovituotteet (SUP)	Direktiivi (EU) 2019/904, Jätelaki (646/2011), Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista (1318/2022)	Tukes
Vaaralliset aineet esineissä (SVHC/SCIP)	Direktiivi (EU) 2018/851 jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta, Kemikaalilaki 599/2013, Laki kemikaalilain muuttamisesta 716/2021	Tukes, Tulli
Kasvinsuojeluaineet	Asetus (EY) 1107/2009	Tukes
Jalometallituotteet	Laki jalometallituotteista 1029/2000, Valtioneuvoston asetus jalometallituotteista 1148/2000	Tukes
Harmonisoimattomat rakennustuotteet	Rakentamislaki (751/2023), Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012)	Tukes
Pakkotyöllä tuotetut tuotteet	Asetus (EU) 2024/3015	Viranomaisista ei ole vielä säädetty kansallisesti.

* Kansallinen lainsäädäntökehys löytyy Suomen tuote- ja yhteyspisteen verkkosivuilta: <https://tukes.fi/tuote- ja yhteyspiste/kansalliset-tuotemaaraykset>

Liite 4

Markkinavalvontaviranomaisten yhteystiedot

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom:

www.traficom.fi

kirjaamo(at)traficom.fi

Lupa- ja valvontavirasto:

www.lvv.fi

kirjaamo(at)lvv.fi

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea:

www.fimea.fi

kirjaamo(at)fimea.fi

Ruokavirasto:

www.ruokavirasto.fi

kirjaamo(at)ruokavirasto.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö:

www.stm.fi/tyosuojeluvalvonta/markkinavalvonta

kirjaamo.stm(at)gov.fi

Suomen ympäristökeskus (SYKE):

www.syke.fi

kirjaamo(at)syke.fi, markkinavalvonta__ecolabel(at)syke.fi,
f-gas(at)syke.fi

Säteilyturvakeskus (STUK):

www.stuk.fi

stuk(at)stuk.fi

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes):

www.tukes.fi

kirjaamo(at)tukes.fi

Tulli:

www.tulli.fi

kirjaamo(at)tulli.fi

Ympäristöministeriö:

www.ym.fi

kirjaamo.ym(at)gov.fi

Ahvenanmaan maakunnan hallitus:

www.regeringen.ax

registrator(at)regeringen.ax

Suomen markkina­valvonnan
yhteys­piste

[fipoint\(at\)tukes.fi](mailto:fipoint(at)tukes.fi)